

DUTCH BIRDING

jaargang 7

nummer 1

1985

dutch birding

redactieadres

Dutch Birding, Postbus 5611, 1007 AP Amsterdam (020-235049)

redactie

Arnoud van den Berg, Kees Hazevoet, Edward van IJzendoorn, Dirk Moerbeek, Gerald Oreeel & Rombout de Wijs

fotoredactieadres

René Pop, Floris Burgwal 54, 2907 PH Capelle aan den IJssel (010-508879)

fotoredactie

Arie de Knijff, Jan Mulder, Piet Munsterman, René Pop & René van Rossum

grafisch redacteur

Karel Mauer

advertenties

Dirk Moerbeek (02518-57844) & Hans ter Haar (020-924240)

Dutch Birding (driemaandelijks tijdschrift van de Stichting Dutch Birding Association met nummers in maart, juni, september en december) publiceert artikelen en mededelingen over de morfologie en de verspreiding en verplaatsingen van vogels in Nederland en Vlaanderen en elders in het Palearctisch Gebied (en in andere zoögeografische gebieden). Het publiceert ook mededelingen over het gedrag van vogels.

stichting dutch birding association

adres

Stichting Dutch Birding Association, Postbus 473, 2400 AL Alphen aan den Rijn

bestuur

voorzitter: Edward van IJzendoorn; secretaris: Peter de Knijff; penningmeester: Gerard Steinhaus; overige bestuursleden: Kees Hazevoet & Kees Tiemstra

De prijs van een jaarabonnement op *Dutch Birding* bedraagt minimaal f 27,50 (Nederland) of BF 500 (België en Luxemburg). Abonnees buiten de Benelux betalen minimaal f 35 of een gelijkwaardig bedrag in elke geldsoort tegen de geldende wisselkoers. Het abonnementsgeld kan worden overgemaakt op postrekening 41 48 343 ten name van de Stichting Dutch Birding Association (Postbus 473, 2400 AL Alphen aan den Rijn) of op bankrekening 54 93 32 065 van de ABN Bank (Amsterdam) ten name van de Stichting Dutch Birding Association of op bankrekening 59 27 0888 van de National Westminster Bank (25 Square Market, Dover, Kent CT16 1NQ, UK) ten name van Anton van IJzendoorn.

Inlichtingen, abonnementen, adreswijzigingen, klachten en dergelijke: Peter de Knijff, Stichting Dutch Birding Association, Postbus 473, 2400 AL Alphen aan den Rijn (01720-92186).

Copyright Stichting Dutch Birding Association 1985. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2828.

Drukkerij Rob Stolk, Gerard Doustraat 16, 1072 VP Amsterdam

**A FIELD GUIDE TO
THE BIRD SONGS OF
SOUTH-EAST ASIA**

Two one-hour cassettes (138 species) compiled and edited by Terry White.

Published by the **British Library National Sound Archive**,
29 Exhibition Road, London SW7 2AS. £10 post free in UK (Add £1 for overseas).

Nearly all the recordings used are in the **Library of Wildlife Sounds (BLOWS)** at the National Sound Archive, where thousands of other recordings from all parts of the world are available for study.

Enquiries welcome.

The British Library

Orbo-Tours

REIZEN OP ORNITHOLOGISCH
EN BOTANISCH GEBIED

ORBO-TOURS biedt aan:

14-daagse camping vlieg-
reis naar de Spaanse
Pyreneeën, 1200 km per
touringcar en 7 excursies
o.l.v. 2 gidsen.
Vertrek 14 juni, prijs
f 850,-. Vraag brochure!

Landschaplaan 88
7824 BM Emmen
Tel. 05910-27564

Gaat u "vogelen" op
Terschelling, Galápagos
of Spitsbergen? Uw
komplete buitenuit-
rusting en deskundige
adviezen vindt u bij:

**BEVER
MENTORA
ZWERFSPOORT**

Enorme sortering
lichtgewicht tenten,
130 rugzakmodellen,
slaapzakken van hoge
donskwaliteit of synth.,
alle buitenkleding,
fototassen, fietstassen,
landkaarten, reisgidsen

Kortom.... een bezoek
aan Bever loont altijd
de moeite!

DEN HAAG Calandplein 4
070-883700 (Bus 18 van HS/CS)
ROTTERDAM Oudedijk 243
010-520468 (Tram 7 van CS)
UTRECHT Biltstraat 96
030-716017 (Bus 4 van CS)

NIEUW ~ ARNHEM
Utrechtsestraat 5
m.i.v. 2 apr. 85
t/b station

Katalogus op aanvraag

NATUUR & BOEK

specialist voor bioloog en natuurliefhebber

KENT U ZE WEL HOLARCTISCH GENOEG?

Voor vogelaars in Europa is het zaak om ook soorten uit Azië en Noord Amerika goed te kennen - om ze te kunnen onderscheiden en als de kans zich voordoet ook te herkennen.

HOLARCTIS IS HET GEHELE NOORDEN: EURAZIË EN NOORD AMERIKA.

Van harte bevelen wij u aan:

FIELD GUIDE TO THE BIRDS OF NORTH AMERICA

een goede gids van de *National Geographic Society*
VOLLEDIG, FRAAI en DUIDELIJK - ook veel toevallige gasten zijn afgebeeld. 464 pag. vol kleur. Ing.f 44,50

070 - 646277 Bankastraat 10 2585 EN 's-Gravenhage

King Bird Tours

P.O. Box 196
PLANETARIUM STATION
NEW YORK, NY
10024 U.S.A.

(212) 866-7923

The Asia
Specialists

1985

Birding Tour INDONESIA

Halmahera/Sulawesi
28 June - 22 July

Bali/Java/Sumatra
19 July - 20 August

Tours may be taken consecutively or separately

Tours led by BEN KING, the foremost field birder in Asia, author of *A Field Guide to the Birds of South-East Asia*, and currently writing *A Field Identification Handbook to the Birds of the Indian Region*. Write for itineraries.

Kamperen

Alles voor uw
-nog echte-
kampeerwerk.

Vanaf 15 maart is de
nieuwe Zomerkatalogus
er weer.

Vraag hem aan of stap
even binnen bij één
van onze drie winkels.

ERDMAN & SCHMIDT

beter voor buiten

ROTTERDAM 3011 KN, Goudsesingel 444, 010-145008
APELDOORN 7311 LA, Brinklaan 45, 055-222011
HILVERSUM 1211 BT, 's-Gravelandseweg 28-30, 035-442233

Terminologie voor verenkleed en rui

Dutch Birding

Om begripsverwarring bij het aanduiden van verenkleed en rui van vogels te vermijden, is een duidelijke en algemeen aanvaarde terminologie noodzakelijk. Sinds 1982 heeft *Dutch Birding* de door Humphrey & Parkes (1959) voorgestelde terminologie gebruikt. Het systeem is gebaseerd op de opeenvolgingen van verenkleeden en is onafhankelijk van leeftijd, seizoenen en andere jaar- en voortplantingscycli. De Humphrey & Parkes terminologie is in bepaalde gevallen moeilijk in het veld toepasbaar en is niet ingeburgerd geraakt bij de lezers van *Dutch Birding*. Voor de redactie zijn dit de belangrijkste redenen om met ingang van deze jaargang van de Humphrey & Parkes terminologie af te stappen. De begripsaanduidingen die in het vervolg zullen worden aangehouden, zijn, mede omwille van internationale uniformiteit, een vertaling van de terminologie die in *British Birds* wordt gebruikt. De termen hebben reeds lang ingang gevonden bij de meeste vogelaars, niet alleen in Groot-Brittannië maar ook in Nederland, België en andere landen, zodat algemene aanvaarding voor de hand ligt. De terminologie is gebaseerd op Dwight (1900) welke door Witherby (1909) werd aangepast voor *British Birds*. Een overzicht van de terminologie, alsmede de analoge termen van Humphrey & Parkes en Cramp & Simmons (1977), zijn weergegeven in tabel 1.

juveniel kleed

Het *juvenile kleed* is het eerste verenkleed dat bestaat uit echte veren. Het vervangt het donskleed en is normaal gesproken het eerste kleed waarmee de vogel vliegt. Bij enkele soorten is het juveniele kleed niet te onderscheiden van daarop volgende kleden.

winter- en zomerkleed

Bij veel soorten kunnen jaarlijks een *winterkleed* en een *zomerkleed* worden onderscheiden. Een bepaald kleed kan van andere kleden worden onderscheiden door kenmerkende veerpatronen, al dan niet in combinatie met behouden kenmerken van het voorafgaande kleed. Een winterkleed, uitgezonderd het eerste winterkleed, wordt verkregen na het voorafgaande zomerkleed door rui. De rui naar het winterkleed is bij de meeste soorten een *volledige rui* waarbij alle veren, met inbegrip van de vleugelveren en staartpenen, worden vernieuwd. Bij een minderheid van de soorten is sprake van een *gedeeltelijke rui* waarbij slechts een aantal kop- en lichaamsveren, al dan niet te zamen met een beperkt aantal

TABEL 1 *Dutch Birding* terminologie voor verenkleed en rui alsmede analoge termen van Humphrey & Parkes (1959) en Cramp & Simmons (1977). Korthedshalve zijn 'kleed' en 'plumage' weggelaten. Termen voor rui *cursief*.

Nederlands	<i>Dutch Birding</i> Engels	Humphrey & Parkes	Cramp & Simmons
juveniel <i>postjuveniele rui</i> eerste winter <i>rui naar eerste zomer</i> eerste zomer <i>rui naar tweede winter</i> tweede winter <i>rui naar tweede zomer</i> tweede zomer (enzovoort) <i>rui naar adult winter</i> adult winter <i>rui naar adult zomer</i> adult zomer	juvenile <i>post-juvenile moult</i> first-winter <i>moult to first-summer</i> first-summer <i>moult to second-winter</i> second-winter <i>moult to second-summer</i> second-summer (etcetera) <i>moult to adult winter</i> adult winter <i>moult to adult summer</i> adult summer	juvenile <i>first prebasic moult</i> first basic <i>first prealternate moult</i> first alternate <i>second prebasic moult</i> second basic <i>second prealternate moult</i> second alternate (etcetera) <i>definitive basic moult</i> definitive basic <i>definitive alternative moult</i> definitive alternate	juvenile <i>post-juvenile moult</i> first immature non-breeding <i>first immature pre-breeding moult</i> first immature breeding <i>first immature post-breeding moult</i> second immature non-breeding <i>second immature pre-breeding moult</i> second immature breeding (etcetera) <i>adult post-breeding moult</i> adult non-breeding <i>adult pre-breeding moult</i> adult breeding
onvolwassen adult	immature adult	predefinitive definitive	immature adult

vleugelveren en staartpennen, wordt vernieuwd. Afhankelijk van de soort valt het begin van de rui naar het winterkleed in de vroege zomer tot aan het begin van de winter.

Een zomerkleed wordt verkregen na het voorafgaande winterkleed door rui of door het *verloren gaan van veerranden* waardoor onderliggende kleurpatronen zichtbaar worden. De rui naar het zomerkleed is bij de meeste soorten gedeeltelijk. Afhankelijk van de soort valt het begin van de overgang aan het eind van de winter tot in het voorjaar.

Indien bij het ouder worden van een vogel meerdere winterkleden en zomerkleden kunnen worden onderscheiden, spreekt men van een *eerste winterkleed*, *tweede winterkleed* enzovoort, en van *eerste zomerkleed*, *tweede zomerkleed* enzovoort. Het eerste winterkleed wordt verkregen uit het voorafgaande juveniele kleed via rui. Deze postjuveniele rui is, in tegenstelling tot de rui naar de overige winterkleden, bij de meeste soorten een gedeeltelijke rui. Afhankelijk van de soort valt het begin van de rui kort na het uitvliegen tot in het begin van de winter.

Het eerste zomerkleed volgt na het eerste winterkleed en heeft derhalve betrekking op de eerste volledige zomer na het jaar waarin de vogel uit het ei kwam, en niet op de zomer van het jaar dat de vogel uit het ei kwam. Uiteindelijk zal er bij het ouder worden geen verschil meer zijn waar te nemen tussen winterkleden en tussen zomerkleden. Dit zijn het *adulte winterkleed* en het *adulte zomerkleed*.

onvolwassen en adult kleed

Bepaalde soorten zien er gedurende het gehele jaar hetzelfde uit en kennen geen winter- en zomerkleed. Ook kunnen allerlei omstandigheden het onderscheiden van winter- en zomerkleed onmogelijk maken. In dergelijke gevallen worden de termen *onvolwassen kleed* en *adult kleed* gebruikt. Onvolwassen kleed geeft aan dat de vogel noch in het juveniele kleed, noch in het adulte kleed is. Hierin wijkt de *Dutch Birding* terminologie af van de *British Birds* terminologie waarin 'immature' ook betrekking heeft op het juveniele kleed. Opgemerkt kan worden dat 'onvolwassen' uitsluitend betrekking heeft op het verenkleed en los staat van de vraag of de vogel geslachtsrijp is.

jaarkleed

De term *eerstejaars kleed* kan worden aangewend om een bepaald kleed aan te geven waaruit blijkt dat de vogel zich ongeveer in zijn eerste 12 levensmaanden bevindt maar dat nadere precisering in juveniel kleed, eerste winter- of eerste zomerkleed onmogelijk is. Hetzelfde principe geldt voor *tweedejaars kleed* (tweede levensjaar), *derdejaars kleed* (derde levensjaar) enzovoort.

overgangskleed

Vogels die in de rui zijn of bezig zijn hun veerranden te verliezen, vertonen een *overgangskleed*: een mengeling van veren of veerpatronen uit het

Terminologie voor verenkleed en rui

oude en nieuwe kleed. Overgangskleden kunnen het beste worden omschreven, bijvoorbeeld 'juveniel kleed ruiend naar eerste winterkleed' of 'eerste zomerkleed ruiend naar tweede winterkleed'. Bij soorten die het zomerkleed verkrijgen door het verloren gaan van veerranden, zijn omschrijvingen als 'eerste winterkleed in overgang naar eerste zomerkleed' of 'adult winterkleed in overgang naar adult zomerkleed' geschikt. De duur van de overgang kan variëren van enkele weken bij kleine soorten tot verscheidene maanden bij bepaalde grote soorten.

leeftijd en verenkleed

In verreweg de meeste gevallen kan een vogel op leeftijd worden gebracht aan de hand van het verenkleed. Hierbij kan de individuele vogel worden aangeduid met behulp van de termen voor het verenkleed zonder het woord 'kleed' erin. Bijvoorbeeld, een vogel in eerstejaars kleed is een eerstejaars (vogel), of een vogel in tweede winterkleed is een tweede winter(vogel). In de praktijk zullen deze aanduidingen vaak door elkaar heen worden gebruikt zonder dat dit tot misverstanden hoeft te leiden. In een beperkt aantal gevallen kan een vogel niet direct op leeftijd worden gebracht aan de hand van het verenkleed en kan de bovengenoemde begripsconstructie voor individuele vogels niet worden gebruikt. Dit probleem doet zich in het algemeen voor bij soorten of individuen van soorten die een ruipatroon vertonen dat afwijkend is van het algemene patroon van een postjuvenile rui en een of twee jaarlijkse ruiperioden. Bijvoorbeeld, soorten die een bepaald onvolwassen kleed langer dan een jaar dragen, soorten die het juveniele kleed tot ver in de winter houden (zodat het 'eerste winterkleed' in hun eerste zomer wordt gedragen), of individuen die een bepaald onvolwassen kleed langzamer of sneller ruien dan voor die soort gebruikelijk is. In dergelijke gevallen zal zorgvuldig moeten worden aangegeven of men het over leeftijd, individuele vogels of verenkleed heeft. Dit geldt ook voor gevallen waarbij de leeftijd onafhankelijk van het verenkleed kan worden bepaald, bijvoorbeeld door ringgegevens.

kalenderjaar

Een eenvoudige terminologie voor het aanduiden van verenkleed en leeftijd is gebaseerd op het kalenderjaar. Slechts in uiterste gevallen, als het gebruik van de eerder genoemde terminologie niet goed mogelijk is, zal de op het kalenderjaar gebaseerde terminologie in *Dutch Birding* worden toegepast.

Eerste kalenderjaar (1kj) heeft betrekking op individuen in de periode tot en met 31 december van het jaar waarin zij uit het ei kwamen. *Tweede kalenderjaar* (2kj) heeft betrekking op individuen in de periode van 1 januari tot en met 31 december van het jaar volgend op het jaar van uitkomen. Evenzo, *derde* (3kj) en *hogere kalenderjaren*. Aanduidingen kunnen gepreciseerd worden door de datum, maand of het seizoen toe te voegen.

discussie

De gegeven terminologie zal in de meeste situaties in het veld toepasbaar zijn. Indien onduidelijkheid bestaat over het kleed, kan het beste een omschrijving worden gemaakt met gebruik van de genoemde termen zoals 'juveniel of onvolwassen kleed', 'tweede- of derdejaars kleed', 'derde of vierde winterkleed' of 'bijna adult kleed'. De term 'subadult' moet worden vermeden omdat er geen algemeen aanvaarde definiëring voor bestaat.

De begripsaanduidingen zijn te beschouwen als basisterminologie. Omwille van het behoud van duidelijkheid is niet al te diep ingegaan op uitzonderlijke situaties, bijvoorbeeld soorten met meer dan twee ruiperiodes per jaar. De duidelijkheid van de terminologie kan hoogstens worden bekritiseerd op semantische gronden. Zo vallen 'zomer-' en 'winter'kleed niet noodzakelijkerwijs met die seizoenen samen. Ook verblijft een aantal trekvogels uit het noorden in 'winter'kleed in de zuidelijke zomer op het zuidelijk halfrond. Voor equatoriale (tropische) soorten is de terminologie met zomer- en winterkleed ongeschikt. Wij zijn van mening dat deze 'onduidelijkheden' geen al te grote problemen zullen opleveren.

dankzegging

Dutch Birding is de redactie van *British Birds* erkentelijk voor de samenwerking en voor het mogen inzien van een voorlopige versie van een artikel over dit onderwerp.

summary

PLUMAGE AND MOULT TERMINOLOGY From this volume onwards, *Dutch Birding* will discontinue the use of the plumage and moult terminology proposed by Humphrey & Parkes (1959) and instead will follow the 'seasonal' terminology as is given in table 1. It is the terminology followed by *British Birds*, with the exception that in *Dutch Birding* the term 'immature' indicates non-adult excluding juvenile whereas in *British Birds* it indicates non-adult including juvenile.

verwijzingen

- CRAMP, S & SIMMONS, K E L 1977. *The birds of the western Palearctic* 1. Oxford, Londen & New York.
- DWIGHT, J 1900. The sequence of plumages and moults of the passerine birds of New York. *Ann NY Acad Sci* 13: 73-360.
- HUMPHREY, P S & PARKES, K C 1959. An approach to the study of molts and plumages. *Auk* 76: 1-31.
- WITHERBY, H F 1909. Sequence of plumages in British birds. *Br Birds* 3: 209-212.

Dutch Birding, Postbus 5611, 1007 AP Amsterdam

Spring migration of raptors at Suez compared with Elat*

* Originally published in Hebrew in *Torgos* 3 (2): 62-67, 1983.

Bertel Bruun

During the spring of 1982, continuous observations were made at Suez, Egypt, to investigate raptor migration (Wimpfheimer *et al* 1983). During the study several observers were present at Suez from 23 February to 16 May. Excursions were made to neighbouring areas to ascertain the routes followed by migrating raptors, both before and after passing the Suez Canal.

Data from Elat, Israel, are available for a much longer period of years (Christensen *et al* 1981) and it is thus possible to compare certain aspects of migration at the two localities.

The different geography of the two areas, as well as the different mobility of observers (generally, observers had better mobility at Elat than at Suez) must be kept in mind when such a comparison is made.

species composition

A comparison of numbers and percentages for Suez 1982, Elat 1977 (Christensen *et al*) and Elat 1982 (mainly by Odvinn Lund, kindly put at my disposal by Yossi Leshem) is shown in table 1. At Elat, the total for 1982 when generally only one observer was present, was less than 10% of the total for 1977 when several more mobile observers were present. The species composition was roughly similar for the two seasons.

One of the most striking differences between Elat en Suez was the very large number of Honey Buzzard *Pernis apivorus* at Elat, a species virtually absent at Suez. Likewise, in 1977 Levant Sparrowhawk *Accipiter brevipes* occurred in far greater numbers at Elat than at Suez. Black Kites *Milvus migrans* and Buzzards *Buteo buteo* occurred in large numbers at both locations but the numbers at Elat in 1977 were considerably higher than at Suez. The reverse was true for the larger broad-winged raptors. Lesser Spotted Eagle *Aquila pomarina* was far more common at Suez than at Elat as were Short-toed Eagle *Circaetus gallicus* and Egyptian Vulture *Neophron percnopterus*. At Suez 1982, Steppe Eagle *A rapax* appeared in roughly the same number as at Elat 1977 but in considerably larger number than at Elat 1982. Other species such as harriers *Circus* and falcons *Falco* appeared in similar small numbers at both locations.

Several factors may have caused the differences in species composition at the two locations. One is the place of destination of the different species. Lesser Spotted Eagle breeds west of Steppe Eagle and therefore tends to concentrate more at Suez. Another factor is the notorious

1 Black Kite *Milvus migrans*, Israel, April 1984 (Edward J van IJzendoorn).

reluctance of broad-winged raptors to cross even small stretches of water. Thus, these species tend to avoid crossing the mouth of the Gulf of Suez, a crossing made without hesitation by, for instance, Honey Buzzard. It is possible to divide migrating raptors into several categories according to how 'active' or 'passive' they are in migratory behaviour (Bruun & Schelde 1957, Wimpfheimer *et al*).

Birds of the 'very passive' category almost exclusively use thermals and if possible avoid crossing even small stretches of water. The 'less passive' birds also use thermals in an almost opportunistic fashion but are, during migration, independent of them. The 'very active' migrants, the falcons, are completely independent of thermals although they may occasionally use them. Those species belonging to the 'passive' categories concentrate the most whereas species of the 'active' categories do not show such tendency. Obviously, this subdivision is not rigid and individuals of a certain species may well behave as members of another group. Even the same individual may behave differently under different circumstances. Honey Buzzard in particular will often behave as a 'less active' species and

Spring migration of raptors at Suez compared with Elat

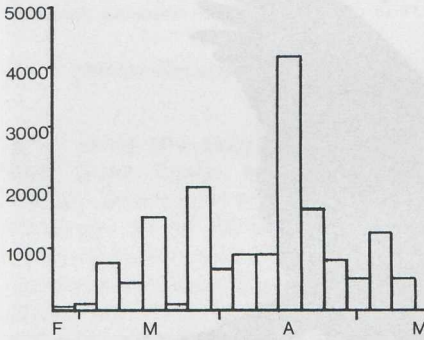

FIGURE 1 Occurrence of Steppe Eagle *Aquila rapax* by five-day periods at Suez, Egypt, spring 1982.

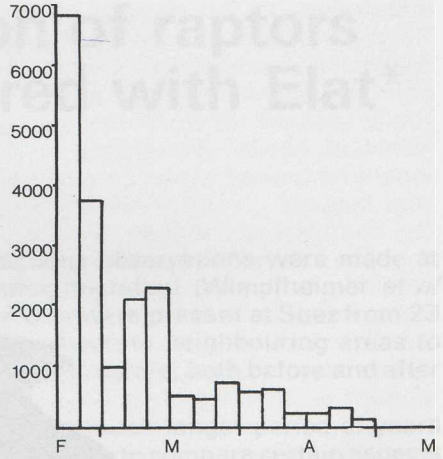

FIGURE 2 Occurrence of Steppe Eagle *Aquila rapax* by five-day periods at Elat, Israel, spring 1977 (Christensen *et al* 1981).

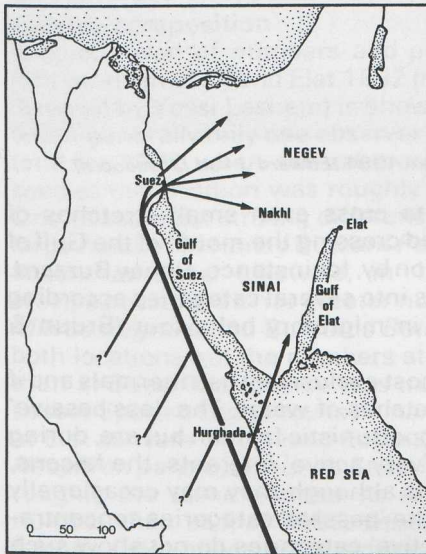

FIGURE 3 Routes followed by migrating raptors of the 'very passive' category. Direction taken at Suez, Egypt, dependent on wind direction and strength and species.

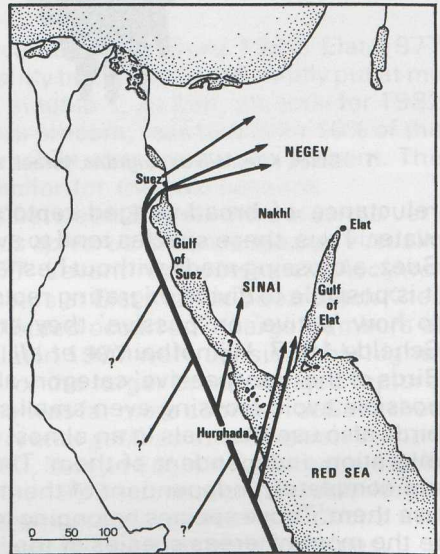
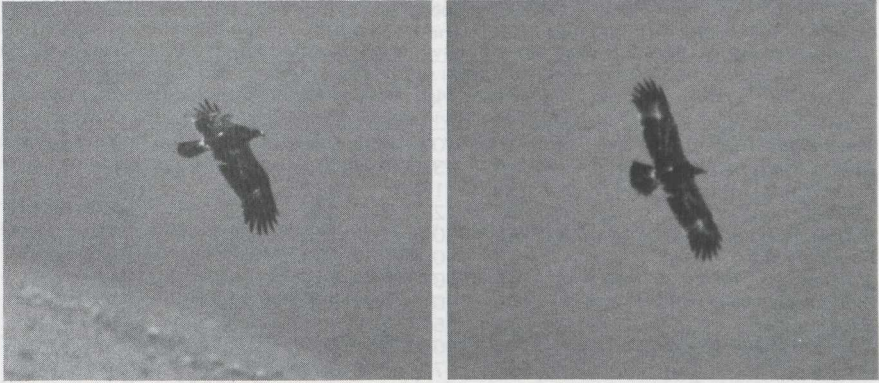

FIGURE 4 Routes followed by migrating raptors of the 'less passive' category. Direction taken at Suez, Egypt, dependent on wind direction and strength and species.

Spring migration of raptors at Suez compared with Elat

2-3 Steppe Eagle *Aquila rapax*, Israel, April 1984 (Edward J van IJzendoorn).

harriers as 'very active'. Therefore, the majority of individuals within a species is considered and not single individuals. Weather may also be a factor in species distribution but the lack of data from Elat in this respect precludes a meaningful evaluation.

timing of migration

For most species occurring at both Elat and Suez, the timing of migration is comparable. This, however, is not true for the Steppe Eagle. At Elat the largest migration occurs earlier (February) than at Suez (April). Christensen *et al* showed that adult Steppe Eagles migrate earlier than younger birds. Differences in urgency to reach the breeding grounds may help to explain the differences between the two locations (Bruun & Clark *in prep*). Adult Steppe Eagles which must reach their eastern breeding grounds early to commence breeding, are less reluctant to cross the Gulf of Suez at its mouth than the younger birds which have time to take the longer but safer route past Suez. Unfortunately, no systematic age analysis for Steppe Eagle was made at Suez. Because of the easterly course this species must take from Suez to reach its breeding grounds, it is possible that some might pass the Elat area. Such easterly migration has actually been observed at Nakhl, Sinai (Bruun *et al* 1981).

conclusion

From present knowledge of spring migration of raptors at Suez and Elat, it appears that these two locations represent points on two routes which have diverged from a common route along the Red Sea Mountains and the coast in the Hurghada area. Systematic observation in that area, at Suez and, less importantly, at Elat would be of the greatest importance to clarify details of the migration pattern in the Red Sea area. Observations from Sinai, Negev and Jordan would also help in ascertaining the routes followed after Suez and Elat have been passed.

Spring migration of raptors at Suez compared with Elat

TABLE 1 Total numbers of selected raptors observed at Elat 1977 (Christensen *et al* 1981), Elat 1982 and Suez 1982.

	Suez 1982		Elat 1977		Elat 1982	
	n	%	n	%	n	%
<i>Pernis apivorus</i>	630	0.5	225 952	29.6	26 533	40.8
<i>Milvus migrans</i>	3 861	3.1	26 270	3.4	4 751	7.3
<i>Neophron percnopterus</i>	1 193	1.0	802	0.1	108	0.2
<i>Circaetus gallicus</i>	3 063	2.5	220	0.0	43	0.1
<i>Circus aeruginosus</i>	19	0.0	125	0.0	3	0.0
<i>Accipiter spp</i>	113	0.1	1 360	0.2	34	0.1
<i>A nisus</i>	116	0.1	155	0.0	3	0.0
<i>A brevipes</i>	141	0.1	5 958	0.8	167	0.3
<i>Buteo buteo</i>	80 887	65.7	315 767	41.3	21 115	32.4
<i>Pernis/Milvus/Buteo</i>	83	0.1	149 264	19.5	8 380	12.9
<i>Aquila spp</i>	8 963	7.3	9 083	1.2	865	1.3
<i>A pomarina</i>	7 755	6.3	65	0.0	0	0
<i>A rapax</i>	15 775	12.8	19 288	2.5	3 033	4.7
<i>A heliaca</i>	36	0.0	95	0.0	12	0.0
<i>Hieraaetus pennatus</i>	457	0.4	175	0.0	22	0.0
<i>Pandion haliaetus</i>	7	0.0	122	0.0	1	0.0
total	123 099	100	763 802	100	65 070	100
Pa + Mm + Bb + P/M/B ¹		69.4		93.9		93.4
Np + Cg + Hp + total A ²		30.3		3.9		6.3

¹ *Pernis apivorus* + *Milvus migrans* + *Buteo buteo* + *Pernis/Milvus/Buteo*

² *Neophron percnopterus* + *Circaetus gallicus* + *Hieraaetus pennatus* + total of all *aquilinae*

TABLE 2 Categories of raptors according to their use of thermal updrafts.

	very passive	less passive	less active	very active
group or genus	<i>vultures</i> <i>Circaetus</i> <i>Aquila</i>	<i>Pernis</i> ¹ <i>Milvus</i> ¹ <i>Buteo</i> <i>Hieraaetus</i> ²	<i>Circus</i> ³ <i>Accipiter</i>	<i>Falco</i>

¹ *Pernis* and *Milvus* often behave as 'less active'

² *Hieraaetus* often behaves as 'very passive'.

³ *Circus* often behaves as 'very active'.

samenvatting

VOORJAARSTREK VAN ROOFVOGELS TE SUEZ IN VERGELIJKING MET DIE TE EILAT. Van 23 februari tot 16 mei 1982 werden doortrekkende roofvogels geteld te Suez, Egypte. Uit een vergelijking met tellingen te Eilat, Israël, uit 1977 en 1982 blijkt dat de Zwarte Wouw *Milvus migrans* zowel via Suez als Eilat naar het noorden doortrekt maar het talrijkst is te Eilat, de Wespindief *Pernis apivorus* vrijwel uitsluitend via Eilat doortrekt, Buizerd *Buteo buteo* zowel via Suez als Eilat doortrekt maar het talrijkst is te Eilat, Schreeuwarend *Aquila pomarina* vrijwel uitsluitend via Suez doortrekt en Stepparend *A rapax* via beide locaties doortrekt. Het percentage 'zeer passieve vliegers' (die sterk afhankelijk zijn van thermiek) lag te Suez beduidend hoger dan te Eilat.

Het verschil in soortsaamenstelling kan worden verklaard door 1 verschillende eindbestem-

mingen (Schreeuwarend broedt meer westelijk dan Steppearend) en 2 'zeer passieve vliegers' zijn minder geneigd de thermiekarme Golf van Suez over te steken dan de 'minder passieve vliegers' (die minder afhankelijk zijn van thermiek) waardoor ze bij Suez uitkomen. Te Eilat worden de meeste Steppearenden vroeger waargenomen dan te Suez hetgeen waarschijnlijk op een vroege doortrek van volwassen vogels duidt. Van deze kan worden verondersteld dat zij, in tegenstelling tot onvolwassen vogels, een sterke trekdrang hebben door het aanvangende broedseizoen, daardoor vroeg in het seizoen noordwaarts trekken en om de kortste weg te nemen, de oversteek over de Golf van Suez wagen.

references

- BRUUN, B *et al* 1981. *The spring migration of raptors near Suez, Egypt*. Raptor Research Foundation Annual Meeting, Montreal.
- & CLARK, W S *IN PREP*. Urgency as a determining factor in raptor migration.
- & SCHELDE, O 1957. Efterårstrækket på Stignæs, SV. Sjælland. *Dansk orn Foren Tidsskr* 51: 149-167.
- CHRISTENSEN, S *et al* 1981. The spring migration of raptors in southern Israel and Sinai. *Sandgrouse* 3: 1-42.
- WIMPFHEIMER, D *et al* 1983. *The migration of birds of prey in the northern Red Sea area*. New York.

Bertel Bruun, 969 Park Avenue, New York, New York 10028, USA

Raptor migration at Suez in March 1982

Magnus Ullman

In spring, large numbers of raptors returning from their African wintering areas cross the Gulf of Suez and pass Elat, Israel, on their way to Eurasia. Some do not make the 30-50 km crossing and follow the western shore of the Gulf of Suez to pass it 300 km to the north at Suez, Egypt (cf Simmons 1951, Tennent 1967, de Roever 1980). Little is known about the spring migration at Suez, about species and numbers involved and routes taken. This paper summarizes my observations on raptor migration in the Suez area during the last week of March 1982 and briefly discusses differences with the Elat situation (cf Christensen *et al* 1981).

course of events

25 MARCH ATAQA Wind moderate north-west. Migration started at 7:45 but did not reach full extent until 9:30. The raptors flew north parallel to the coast between the shoreline and the Gebel Ataqa. The last

birds passed just before 16:00.

26 MARCH ADABIYA Wind moderate-strong north-west. The first birds appeared at 8:15, mainly flying north-east across the bay. A small number followed the shore

Raptor migration at Suez in March 1982

northward. In the rather strong wind, the migration stream gradually drifted to the south-east, maintaining their north-eastern heading. Some birds flew well offshore. My countings were interrupted for some periods and the actual numbers might be c 30% higher. The last birds passed just before 16:00.

27 MARCH SOUTH-WEST SUEZ Wind strong north-west. Migration started at 7:30. Birds were heading east-north-east above land parallel to the shore. The migration stream gradually drifted southward and at 10:30 it was mainly offshore, still at the same strength. My countings were discontinued for the rest of the day and actual numbers could be about twice as high.

28 MARCH SOUTH-WEST SUEZ Wind weak north-west. Migration started at 8:30 but few birds passed until 9:30. Birds kept well above land. At 13:00 there was a noticeable drop in numbers and I stopped counting. Birds seen after 13:00 flew extremely high. The migration stream was heading north-

east to east-north-east.

NORTHERN SUEZ A weak north-eastern migration was noted between 14:00 and 18:00.

29 MARCH ADABIYA Wind moderate north-east. The first birds were seen at 9:30. Most migration took place between 11:00 and 12:30 northward along the coast.

SOUTH-WEST SUEZ From 16:10 until the end of migration at 17:00 c 200 birds passed.

30 MARCH NORTHERN SUEZ Wind weak north-north-west. Migration started at 8:45 in north-eastern direction. After 14:00 movements on a much lower scale continued until 16:00.

31 MARCH EASTERN SUEZ Wind calm. No raptors were seen during the morning.

EL KUBRI Between 14:00 and 17:00 a constant migration stream was going in north-eastern direction. Possibly, I missed birds before 14:00. El Kubri lies in plain desert and there are no obvious guiding lines.

observation problems

Generally, the migrating birds were flying fast, quite high and in a broad front and, consequently, were hard to count. Counting was even more complicated by their tendency to fly in groups. Therefore, scarce species such as Long-legged Buzzard *Buteo rufinus*, Spotted Eagle *Aquila clanga* and Imperial Eagle *A heliaca* were noted mostly when passage was weak, giving more time to observe individual birds more carefully. Obviously, more than one observer is needed to obtain accurate figures.

It is hard to establish which place is best for counting: the birds change their routes under varying wind conditions and different routes can be taken at the same time.

comparison with migration at Elat

I have selected data from Christensen *et al* concerning the period from 25 to 31 March 1977 at Elat which might give some apprehension of the differences and similarities between figures from Elat and Suez (table 1). It is interesting to note that in March 1982 at Elat migration was considered roughly the same as in March 1977 (Anders Jönsson *pers comm*).

Most obvious differences were the high numbers of Black Kite *Milvus migrans* and Buzzard *B buteo* at Elat, the lack of Lesser Spotted Eagle *A pomarina* at Elat and fairly similar numbers of Lesser Spotted Eagle and Steppe Eagle *A rapax* at Suez. Short-toed Eagle *Circaetus gallicus* and, to a lesser extent, Egyptian Vulture *Neophron percnopterus* and Booted Eagle *Hieraetus pennatus* showed higher numbers at Suez while the reverse was the case for harriers *Circus*, hawks *Accipiter* and Osprey

4 Steppe Eagle *Aquila rapax*, Israel, April 1984 (Edward J van IJzendoorn).

TABLE 1 Daily totals of migrating raptors at Suez, Egypt, 25-31 March 1982, together with total for Elat, Israel, 25-31 March 1977 (Christensen *et al* 1981). Scarce species at Elat are marked with +.

	March 25	Suez 1982						total	Elat 1977
		26	27	28	29	30	31		
<i>Milvus migrans</i>	29	254	26	102	9	18	3	441	8 758
<i>Neophron percnopterus</i>	9	104	3	73	35	17	5	246	134
<i>Gyps fulvus</i>			2	1		2	3	8	+
<i>Circus gallicus</i>	41	155	73	119	30	47	4	469	43
<i>Circus spp</i>	1							1	+
<i>C aeruginosus</i>						2		2	10
<i>Accipiter spp</i>		1						1	31
<i>A nisus</i>								0	10
<i>A brevipes</i>								0	1
<i>Buteo buteo</i>	314	886	51	724	233	547	193	2 948	49 943
<i>B rufinus</i>		1				2	1	4	+
<i>Milvus/Buteo</i>								0	10 499
<i>Aquila spp</i>	77	534	16	103	73	61	93	957	241
<i>A pomarina</i>	44	897	67	181	102	314	296	1 901	+
<i>A clanga</i>		3	1			2	2	7	+
<i>A rapax</i>	6	457	18	445	230	230	112	1 498	954
<i>A heliaca</i>			3	1		1	1	6	11
<i>Hieraaetus pennatus</i>	4	5		13	9	21	3	55	31
<i>Pandion haliaetus</i>								0	16
<i>Falco spp</i>								0	7
<i>F tinnunculus</i>	1	1						2	+
total	526	3 298	260	1 762	721	1 264	715	8 546	70 689+

Raptor migration at Suez in March 1982

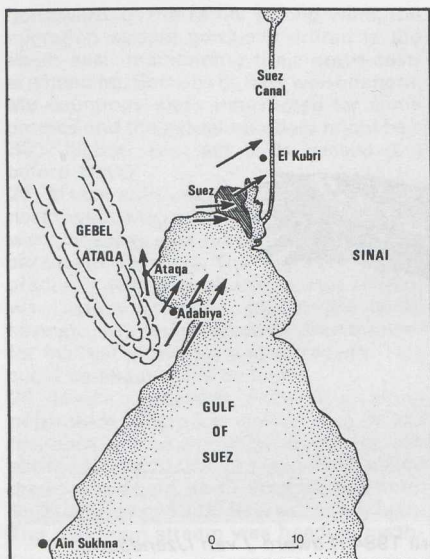

FIGURE 1 Routes followed by migrating raptors at Suez, Egypt. Arrows indicate migration as observed on different days.

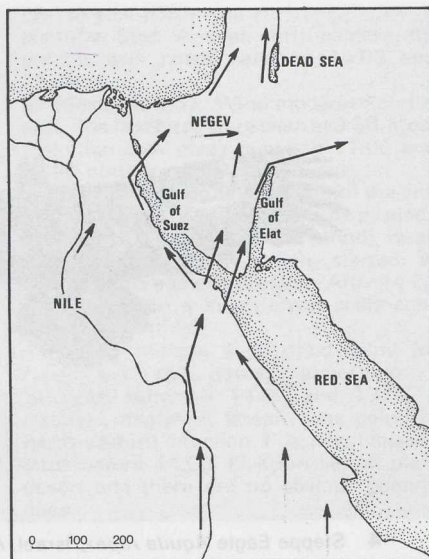

FIGURE 2 Tentative map of routes followed by migrating raptors in Sinai area. Length of arrows gives some idea of numbers of birds involved.

Pandion haliaetus. Lesser Spotted Eagle was more numerous at Suez, probably partly because of its northern course towards European breeding grounds. The reason why so many (eastern) Steppe Eagles pass Suez, might be that many individuals of this large species hesitate to pass the open water at the southern part of the Gulf of Suez. This might also be the explanation for the larger numbers of Egyptian Vulture and Short-toed Eagle at Suez. The smaller Black Kite and Buzzard are more willing to fly over water which also applies for harriers, hawks and Osprey.

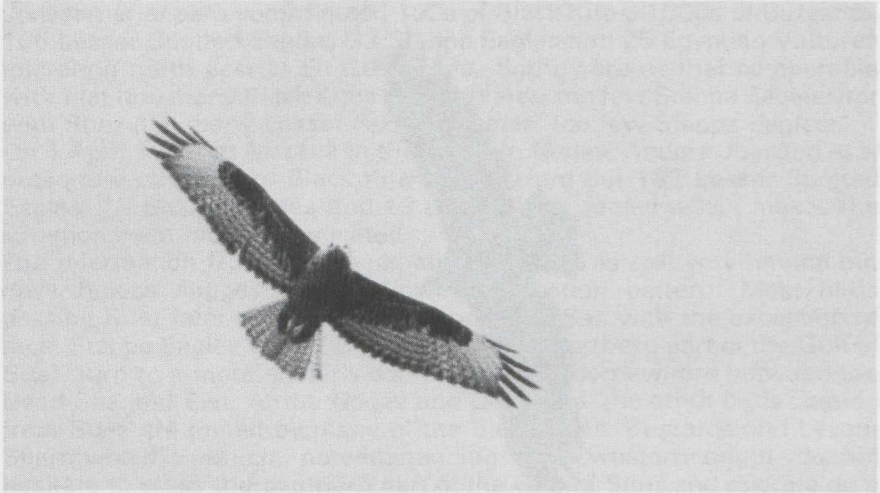
identification

EGYPTIAN VULTURE Of the 246 individuals seen, three were identified as juveniles or immatures. Possibly, some distant birds could have been juveniles as well but the vast majority were adult birds.

SHORT-TOED EAGLE All of the 41 birds seen on 25 March were dark or medium. No notes were taken on the other days.

BUZZARD Among the nearly 3000 birds, there might have been some distant Black Kites, dark morph Booted Eagles or Long-legged Buzzards but their numbers are negligible. Only a few reddish Buzzards were seen; on 26 March, for instance, I found no more than three among several 100s of birds watched closely.

LONG-LEGGED BUZZARD Especially for a single observer, it is very difficult to

5 Long-legged Buzzard *Buteo rufinus*, Turkey, October 1979 (Lasse J Laine).

get a grip of their accurate number since they easily disappear among Buzzards. I was very particular in identifying this species and have only included birds with reddish underparts, dark belly and primary coverts, almost unbarred tail and larger size.

LESSER-SPOTTED EAGLE Among these, there may have been a few distant Spotted Eagles. The trailing edge of the wing on many Lesser Spotted was as bulging as it normally is on Spotted. On all Lesser Spotted, as well as on Steppe Eagles, the body was darker than the underwing-coverts.

STEPPE EAGLE No birds in adult plumage were seen, nearly all more or less showed the white underwing-bar. It seems to remain longest on the greater under primary coverts where it may produce a white crescent. On 26 March in particular, many Steppe Eagles were noticed with a very worn plumage.

IMPERIAL EAGLE Of the six birds seen, four were juveniles and two were immatures. However, adults are easily overlooked among other eagles. Gliding Lesser Spotted, Spotted and Steppe Eagles have the carpal joint held forwards while the primaries reach far behind the trailing edge of the secondaries. On the last Imperial observed however, I noted that when it changed from soaring to gliding it only moved the carpal joint forward slightly, held the primaries together somewhat more than when soaring but allowed them to reach only marginally behind the trailing edge of the secondaries. This made the gliding silhouette very similar to the soaring silhouette but it differed strongly from two accompanying gliding Steppe Eagles. I do not know whether this is always the case with Imperials.

UNIDENTIFIED EAGLES I saw three unidentified Spotted/Lesser Spotted Eagles, one Steppe/Imperial Eagle while the main part were either Lesser

6 Spotted Eagle *Aquila clanga*, Iran, October 1978 (Arnoud B van den Berg).

Spotted or Steppe Eagles. Plumage characters were often not seen but quite often it was possible to distinguish between Lesser Spotted and Steppe by silhouettes alone. This was easiest when they were soaring on straight held wings, Steppe showing its characteristic long slender wings with obvious 'square' wing-tip and short inner primaries giving a distinct S-curve to the trailing edge. When gliding, with carpal joint held forwards and primaries backwards, identification by silhouette usually was more difficult but the wing-tip of Steppe is more pointed and reaches further back than in Lesser Spotted.

BOOTED EAGLE Of the 55 birds seen, 34 belonged to the light and 21 to the dark morph. In Europe, the proportion between the light and dark morph is given as 7:3 but 'evidently in more equal number in Russia' (Cramp & Simmons 1980) which suggests a rather eastern origin of these birds, especially since the dark morph is far more easy to overlook than the light one. Christensen *et al* gave the proportion at Elat as 1:1 in 1976 and 111:64 in 1967, the last being almost identical with these Suez figures.

migration in Negev and Dead Sea areas

Christensen *et al* supposed that birds passing the Negev and Dead Sea areas are roughly the same as those passing Suez. However, from 14 to 16 April 1981, Brazier (1982) observed a north-western migration stream at En Gedi, Dead Sea, in a north-north-western wind. Of the 1300 birds noted, 1238 were either Black Kite, Levant Sparrowhawk *A brevipes*, Buzzard or Steppe Eagle. Only eight Lesser Spotted Eagles were seen. This is more in accordance with Elat than Suez. On 2 April 1982 Anders

Jönsson *et al pers comm* noted 100s of Black Kites, 1000s of Buzzards, 106 Lesser Spotted Eagles, 33 Steppe Eagles and 25 Egyptian Vultures migrating north-east at En Gedi. These figures are neither comparable with Elat (too many Black Kites and Buzzards, too few Steppe Eagles) nor with Suez (too many Lesser Spotted Eagles, too few Steppe Eagles).

On 1 April 1982, at Nizzana in the western Negev, Anders Jönsson *et al* noted low numbers of Black Kite and Buzzard but 187 Lesser Spotted Eagles, 13 Steppe Eagles and 49 unidentified eagles which makes the situation even more complicated.

The information from the Negev and Dead Sea is still very limited but nevertheless suggests the following migration pattern. Most birds passing Suez later pass the Negev and Dead Sea with the exception of most Steppe Eagles which, after passing the northern part of the Gulf of Suez, turn to a more easterly course and pass somewhere between the Dead Sea and Elat. At the Negev and Dead Sea, the other birds coming from Suez are joined by many of the Black Kites, Buzzards and Levant Sparrowhawks which, notwithstanding their western origin, do not hesitate to cross the southern part of the Gulf of Suez and migrate on a broad front northwards across Sinai. This is still rather hypothetical but perhaps worth considering.

acknowledgements

My sincere thanks go to Olle Holst for comments on the manuscript and to Anders Jönsson for allowing me to use his data on raptor migration from Israel.

samenvatting

ROOFVOGELTREK TE SUEZ IN MAART 1982 Van 25 tot 31 maart 1982 werden trekkende roofvogels te Suez, Egypte, geteld door de auteur. Onnauwkeurigheden werden in de hand gewerkt doordat de roofvogels veelal snel, hoog, in een breed front en vaak in groepen vlogen. Afhankelijk van de weersomstandigheden vlogen de roofvogels via verschillende routes waardoor het niet mogelijk was om de gunstigste ligging voor een telpost te bepalen. Er werden vergelijkingen gemaakt met tellingen uit de laatste week van maart 1977 te Eilat, Israël. Vooral de lage aantallen te Suez van de Zwarte Wouw *Milvus migrans* en Buizerd *Buteo buteo* waren opvallend. Daarentegen waren te Suez de Slangenarend *Circaetus gallicus* en Schreeuwarend *Aquila pomarina* talrijker dan te Eilat, de laatste soort ontbrak zelfs te Eilat. De Stepparend *A rapax* was te Suez iets talrijker dan te Eilat.

references

- BRAZIER, D 1982. Raptor observations at Ein Gedi. *Bull Orn Soc Middle East* 8: 11.
CHRISTENSEN, S *et al* 1981. The spring migration of raptors in southern Israel and Sinai. *Sandgrouse* 3: 1-42.
CRAMP, S & SIMMONS, K E L 1980. *The birds of the western Palearctic* 2. Oxford, London & New York.
DE ROEVER, J W 1980. On studying raptor migration in Egypt. *Dutch Birding* 2: 26.
SIMMONS, K E L 1951. Raptor migration in the Suez area. *Ibis* 93: 402-406.
TENNENT, S R M 1967. Spring migration of birds of prey near Suez. *Ibis* 109: 273-274.

Magnus Ullman, Kämnärvägen 9L, 222 46 Lund, Sweden

mystery photographs

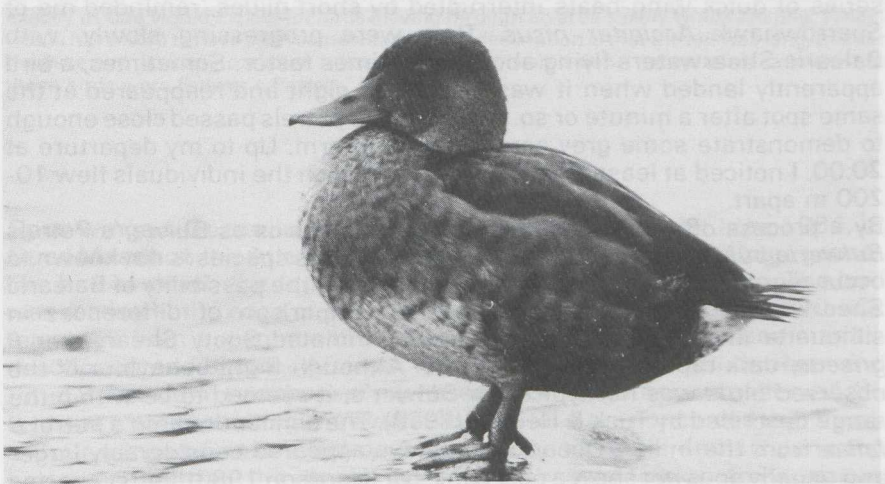
7 Bluethroat *Luscinia svecica*, female in first-winter plumage, Maasvlakte, Zuidholland, May 1984 (Piet Schaap).

14 Habitat is an important factor in bird identification. On many photographs not a single clue is given about the surroundings which a particular bird would favour but mystery photograph 14 is a happy exception, showing flat sandy grounds with scarce growth of sedges and even including a rabbit dropping. That is optimal pipit habitat! But what kind of pipit is this!? Clearly, it is one of the smaller species, compared with the surrounding herbage. The bird shows strongly developed supercilium, submoustachial and malar stripes, virtually uniform upperparts, heavy breast spotting, and is there not even a hint of a short hind claw? Of all Palearctic pipits, this combination only fits Olive-backed Pipit *Anthus hodgsoni*. This species often shows a pale spot on its ear-coverts, absent on the bird on the photograph, but head pattern is variable and the spot is frequently lacking, as made clear in, for instance, *Br Birds* 73 (415-416, 1980). For further verification, plates in field guides generally are not suitable, showing inadequate pipit pictures, but quite a few photographs for comparison have appeared in *British Birds* in recent years. The bird on plate 106 in *Br Birds* 73 (226-227, 1980) and on plate 206 in *Br Birds* 75 (515, 1982) are rather paler than our bird and the pale submoustachial stripe appears less sharp and less obviously white. Also, more streaks show on flanks. The bird on plate 35 in *Br Birds* 72 (96, 1979) almost looks like a different species though the habitat seems similar to our bird. Plate 1 and 2 in *Br Birds* 72 (2-4, 1979) show Olive-backed with reduced head striping, rather different from our one. The animal depicted on plate 117 in *Br Birds* 70 (438, 1977) perfectly matches the one in our photograph

however: bold head striping and a narrow but heavy-marked breast-band. Hence, the riddle has been solved. But what about the broad pale tips to the median coverts? Virtually all pipits show these, even in worn plumage, but our one does not. Also, the tail looks rather short, legs are long, and what about that strange upright stance? Our bird rather shows more of the appearance of the stubby front-heavy Siberian Blue Robin *Luscinia cyane*, to name but one of the Thai species with which we ought to be familiar now. Once the turn of thoughts towards small thrushes is made, identification is no problem anymore. The bird, photographed by Piet Schaap on the Maasvlakte, Zuidholland, in May 1984, is a female Bluethroat *L svecica* in first-winter plumage, teasing its observers by showing up in the wrong habitat.

Completely adult birds differ from younger ones in having a more solid black breast-band, without showing any buff mottling in spring. Also, adult females usually have cheeks and throat variegated dull blue and sometimes hardly any white remaining on chin and throat. In second-year birds in spring, this dull blue is restricted to malar stripe and lower throat but in older birds the entire chin and throat are often blue, excluding a rufous spot on centre of throat (similar to that of male). In females of both *L s svecica* and *L s cyane*, this spot is rufous or mixed rufous and buff, not white as in male *L s cyane*. Females of *L s cyane* often show a heavier malar stripe than *L s svecica*, more widely connected at the base with the black breast-band. The female on the photograph is perhaps a nominate *L s svecica*, seeing its narrow malar stripe but the character is not infallible and especially first-year adults are often difficult to allocate.

C S (Kees) Roselaar, Stuartstraat 105, 1815 BR Alkmaar

Mystery photograph 15. Solution in next issue.

mededelingen

Bulwer's Petrels at Costa Brava in April 1984 As in the three preceding years, I was regularly doing seawatching during April and May 1984 from Punta del Rio Tordera at the Costa Brava in north-eastern Spain. In the afternoon of 29 April, weather improved after rain in the morning. The sky was still overcast and a moderate north-east wind blew from the sea. Cory's Shearwater *Calonectris diomedea*, Balearic Shearwater *Puffinus puffinus mauretanicus* and Gannet *Sula bassana* were passing in fair numbers. After days of absence, Little Tern *Sterna albifrons* and Black Tern *Chlidonias niger* were foraging at the mouth of the river and out at sea.

At 16:00 I discovered two distant all-dark petrels flying slowly northwards. Shortly after, a Storm Petrel *Hydrobates pelagicus* flying close by made me wonder whether the first two birds had just been too far away to see a white rump. However, when a second pair of these dark petrels followed, now at a shorter distance, I was certain that they really lacked a white rump. Apart from this remarkable feature, they showed a strikingly long and thick tail, projecting far more than the head. Wings were long and narrow but seemed somewhat blunt-tipped. Wing-span was clearly less than that of Balearic Shearwater. Their total size was comparable with Black Tern although bulkier. They were flying low above the water surface in a rather straight line without arcs. Their flight, with series of quick wing-beats interrupted by short glides, reminded me of Sparrowhawk *Accipiter nisus*. They were progressing slowly, with Balearic Shearwaters flying about three times faster. Sometimes, a bird apparently landed when it was lost out of sight and reappeared at the same spot after a minute or so. A third pair of petrels passed close enough to demonstrate some grey across the upperarm. Up to my departure at 20:00, I noticed at least four more pairs of which the individuals flew 10-200 m apart.

By a process of elimination, I identified these birds as Bulwer's Petrels *Bulweria bulwerii* although I was aware that this species is not known to occur regularly in the Mediterranean. I rejected the possibility of Balearic Shearwater and Black Tern by direct comparison of differences in silhouette and flight action. I further eliminated Sooty Shearwater *P griseus*, dark raptors, skuas or swifts. Although flight behaviour of the observed birds was not typical for Bulwer's, it seemed to be within the range described by Tuck & Heinzel (1978). The similar Jouanin's Petrel *B fallax* from the Indian Ocean would have appeared considerably larger and usually does not show a pale wing-bar (Harrison 1983). Latter species must be kept in mind as there is a record for the Mediterranean. On 2

November 1953 one was obtained at Cimadolmo, Treviso, Italy (Giol 1957). Two other dark coloured birds, seen at the same occasion, were not described and their identity remains uncertain (*contra* Cramp & Simmons 1977).

Mediterranean records of Bulwer's Petrel are few. On 3 June 1898 one was obtained on a lightship between Corsica, France, and Genoa, Italy (Bourne 1967). On 7 February 1982 one was observed at Torremolinos, Málaga, Spain (*Ardeola* 30: 115, 1984). Furthermore, there is an unpublished record by Gerald Oreel, Jowi de Roever and Peter Zwitser *pers comm* of two birds seen off Salin de Giraud, Camargue, France, on 12 May 1967.

Nearest breeding place of Bulwer's Petrel are the Canary and Madeiran Islands and the Selvagens. Whether the pairwise occurrence suggests breeding in the Mediterranean remains tentative.

references

- BOURNE, W R P 1967. Long-distance vagrancy in the petrels. *Ibis* 109: 141-167.
 CRAMP, S & SIMMONS, K E L 1977. *The birds of the western Palearctic* 1. Oxford, London & New York.
 GIOL, A 1957. Cattura di *Bulweria fallax*, Jouanin. *Riv Ital Orn* 27: 118-121.
 HARRISON, P 1983. *Seabirds: an identification guide*. Beckenham.
 TUCK, G S & HEINZEL, H 1978. *A field guide to the seabirds of Britain and the world*. London.

Klaas J Eigenhuis, Seringenstraat 6, 1431 BJ Aalsmeer

Peter Harrison *in litt* has commented as follows: 'Identification of Bulwer's Petrel must always be by a process of elimination. There is only one wholly dark petrel in the North Atlantic and that is of course Bulwer's, so an observer having satisfied himself that it is a petrel, there can only be one logical choice. Jouanin's Petrel would have appeared considerably larger than a Black Tern. The flight described is not atypical of Bulwer's. It is exactly as one would expect for birds moving through an area slowly whilst feeding. What I would have liked to have seen somewhere in this description is that the tail was long, thick at the base and tapering to a point. Notwithstanding this omission, I am certainly satisfied that these birds were Bulwer's Petrels.' Editors.

Spur-winged Goose in Morocco in June 1984 On 8 June 1984, at Oued Massa on the Atlantic coast of Morocco, I discovered a large goose-like bird of which the long legs immediately took my attention. The bird was resting at the edge of a reed-bed and was observed through a 20-60x telescope from a distance of c 150 m. I could not identify it and made a description and sketch. After an hour I met Eric Bos, Paul de Heer and Ruud Schenk and told them of my observation. Together we observed the bird and after consulting the available literature, we concluded that it was a Spur-winged Goose *Plectropterus gambensis*. On 9 and 10 June the bird was still at the same spot and I could make some colour transparencies.

8-9 Spur-winged Goose *Plectropterus gambensis*, Morocco, June 1984 (Rob G Bouwman).

GENERAL APPEARANCE & STRUCTURE Large, strongly built goose-like bird with broad wings and long legs and neck. Bare skin on forehead.

PLUMAGE Head white apart from bare forehead and grey-brown nape. Neck grey-brown; upper foreneck white. Upperparts black with strong metallic green sheen. Breast, flank against axillaries and vent

grey-brown; remainder flank, belly and undertail-coverts white. Upperwing and -tail as upperparts; when stretched, wing showing broad white leading-edge to arm and inner hand. Underwing white except for black primaries.

BARE PARTS Bill pink. Skin forehead pink with red spot. Leg pink.

Because of the grey-brown neck and breast and restricted bare facial skin, it probably concerned an immature bird (cf Brown *et al* 1982).

This was the first record of Spur-winged Goose for Morocco and north-western Africa. There are a few western Palearctic records from Egypt, for instance four single birds were seen between Abu Simbel and Kertassi (area now flooded by Lake Nasser) from 2 to 7 March 1962 (Cramp & Simmons 1977). It is a resident and dispersive bird from southern Mauritania and Sudan to South Africa. In the northern tropics, dry season influxes and vagrancies usually occur in January-May (Brown *et al*).

references

- BROWN, L H, URBAN, E K & NEWMAN, K 1982. *The birds of Africa* 1. London & New York.
CRAMP, S & SIMMONS, K E L 1977. *The birds of the western Palearctic* 1. Oxford, London & New York.

Rob G Bouwman, Meerkoetlaan 53, 6641 ZB Beuningen

Steppekiekendief bij Bergen op Zoom in oktober 1984 Op 3 oktober 1984 ontdekte ik op de Molenplaat ten westen van Bergen op Zoom Nb een juveniele kiekendief *Circus* met een uitgesproken kop- en halstekening en ongetekende oranjebruine onderdelen en ondervleugeldekveren. De vogel had duidelijk slankere vleugels en donkerder, minder vlekkerige bovendelen dan twee eveneens aanwezige vrouwtjes of juveniele Blauwe

Kiekendieven *C cyaneus*. Het was duidelijk dat het een juveniele Grauwe Kiekendief *C pygargus* of Steppekiekendief *C macrourus* moest zijn. Verdere determinatie bracht aan het licht dat het een juveniele Steppekiekendief betrof.

De kiekendief werd op 4 oktober door een 20-tal vogelaars gezien. Hij hield zich op in een vrij klein en overzichtelijk gebied, ongeveer een kilometer lang en 500 m breed, dat bestond uit verwaarloosd bouwland met aardhopen en riet. De vogel was veel en langdurig zichtbaar, meestal vliegend maar ook zittend op de grond. Verschillende malen vloog hij op minder dan 100 m voorbij en soms kon hij in de zit van deze afstand met de telescoop worden bekeken. De Steppekiekendief at enkele malen van een dode Houtduif *Columba palumbus*. Het stond niet vast dat hij deze zelf had geslagen. Wel werd gezien dat hij een Spreeuw *Sturnus vulgaris* sloeg. Op beide dagen was het zonnig. Op 3 oktober stond er een zwakke zuidoosten wind en op 4 oktober nam deze in de loop van de dag toe tot krachtig. Op die dag werd de Steppekiekendief na 13:00 niet meer gezien. Vermoedelijk was hij weggetrokken; er was vrij veel trek en er passeerden verscheidene andere roofvogels.

10 Steppekiekendief *Circus macrourus*. Bergen op Zoom, Noordbrabant, oktober 1984 (Edward J van IJzendoorn).

GROOTTE & BOUW Als Blauwe Kiekendief maar iets kleiner en met smallere vleugels. **KOP & HALS** Kruijn donkerbruin, naar achteren toe iets lichter en als donker kapje afstekend tegen licht voorhoofd, witachtige wenkbrauwstreep en zeer lichte geelbruine V op achterhoofd. Wenkbrauwstreep overal ongeveer even breed. Oogstreep zwartbruin, breed, achter oog iets versmallend. Over oorstreek zwartbruine halveaan-vormige vlekken verbonden met oogstreep en doorlopend tot mondhoek; onder oog witachtige vlek, omsloten door oogstreep en oorvlek. Eind van wenkbrauwstreep, oogstreep, oorvlek en V min of meer in één punt bijeen komend. Kin en keel oranjebruin. Gehele koppeltoon duidelijk afgetekend. Achterhals donkerbruin, op zijhals uitlopend in duidelijk afgetekende, uniform

donkere vlek. Tussen oorstreek en zijhalsvlek oranjebruine band, iets lichter dan onderdelen en van boven nog juist doorlopend in V op achterhoofd.

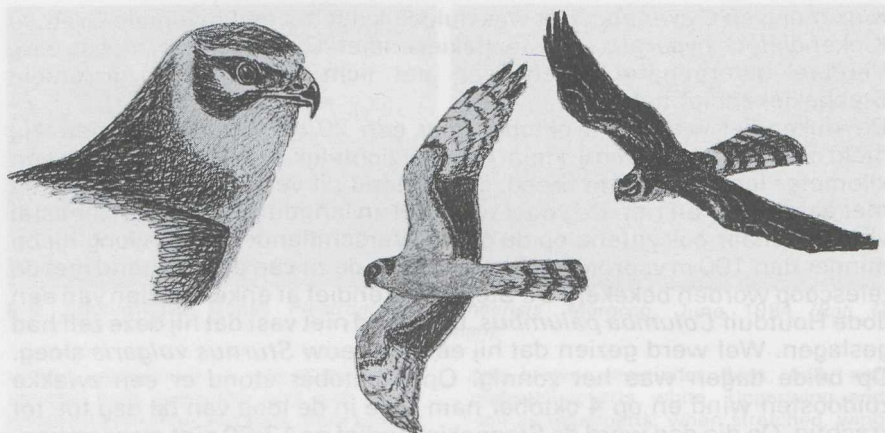
BOVENDELEN Mantel, schouder en rug donkerbruin; meer naar achter gelegen schouderveren met lichte rossige zomen. Over stuit witte band, overigens donker.

ONDERDELEN Oranjebruin zonder tekening. **BOVENVLEUGEL** Slagpennen donkerbruin met lichte toppen, uitgezonderd op buitenste handpennen. Dekveren donkerbruin met lichte rossige zomen die samen lichte smalle banden over vleugel vormen, doorlopend over handvleugel; kleine dekveren plaatselijk met bredere zomen die samen opvallende, langwerpige, lichte vlek vormen.

ONDERVLEUGEL Handpennen witachtig met donkere punt en enkele dwarsbanden. Armpennen zeer donker met lichte eindzoom. Grote onderdekveren en grote handpenonderdekveren donker met brede lichte zoom. Overige onderdevleugeldekveren oranjebruin, iets lichter dan onderdelen.

STAART Bovenzijde in midden vrij donker, opzij licht en met vier of vijf donkere dwarsbanden. Onderzijde witachtig, bij spreiden met drie geheel zichtbare en opvallende dwarsbanden. Staartpennen met lichte eindzoom.

NAAKTE DELEN Iris donker. Washuid geel. Poot geel.

FIGUUR 1 Steppekiekendief *Circus macrourus*, Bergen op Zoom, Noordbrabant, oktober 1984 (Edward J van IJzendoorn).

Bij de determinatie werd gebruik gemaakt van Cramp & Simmons (1980), Porter *et al* (1981) en Forsman (1984). De duidelijke kop- en halstekening die in zit nauwkeurig kon worden bestudeerd, paste goed op een juveniele Steppekiekendief maar niet op een Grauwe Kiekendief. De witachtige wenkbrauwstreep was vrijwel overal even breed, de donkere oogstreep was breed en verbonden met de halvemaanvormige donkere oorvlek die tot de mondhoek doorliep. Achter de oorvlek bevond zich een oranjebruine baan die maar weinig lichter was dan de onderdelen. In de vlucht viel, ook van vrij grote afstand, de aandacht niet zozeer op deze baan als wel op de uniform donkere zijhalsvlek erachter die vanuit de achterhals omlaag liep en enigszins vergelijkbaar was met de zijborstvlek van een Zwarte Stern *Chlidonias niger* in winterkleed. Een juveniele Grauwe Kiekendief heeft meer wit boven het oog terwijl de oogstreep achter het oog nauwelijks is ontwikkeld. De oorvlek is bij een Grauwe Kiekendief niet of nauwelijks verbonden met de oogstreep en de mondhoek. Voorts ontbreekt een duidelijk lichte halsband en loopt de achterhals vlekkerig en onopvallend uit in de zijhals. Kenmerkend voor de Steppekiekendief was ook de duidelijk afgezette lichte V op het achterhoofd. Deze V was nog juist verbonden met de halsband. De tekening en kleuren van vleugel en staart konden ook op een Grauwe Kiekendief van toepassing zijn.

Tot dusver waren er voor Nederland 18 gevallen (waaronder acht vondsten) van de Steppekiekendief bekend. De laatste dateerden uit 1978 en 1979 (Scharringa & Osieck 1981). Alle gevallen worden op het ogenblik door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna herzien. Van 2 tot 4 september 1984 werd er ook een Steppekiekendief gezien te Dudzele-Zeebrugge Wvl, niet ver van de Belgisch-Nederlandse grens. Het betrof een mannetje in onvolwassen kleed. Lippens & Wille (1972)

noemen 18 gevallen voor België waarvan 10 in de noordelijke helft van de provincie Antwerpen.

summary

PALLID HARRIER AT BERGEN OP ZOOM IN OCTOBER 1984 On 3 and 4 October 1984 a juvenile Pallid Harrier *Circus macrourus* was observed at Bergen op Zoom, Noordbrabant. A full description is given and its identity discussed. The distinctive head pattern was seen at close range. The uniform dark patch running down from the side of the neck was noticed in flight at longer ranges and provided a good field mark.

Up to and including 1984, there have been 18 records of Pallid Harrier for the Netherlands. All records are currently being reviewed by the Dutch rarities committee.

verwijzingen

CRAMP, S & SIMMONS, K E L 1980. *The birds of the western Palearctic* 2. Oxford, Londen & New York.

FORSMAN, D 1984. *Rovfågelsguiden*. Helsinki.

LIPPENS, L & WILLE, H 1972. *Atlas van de vogels in België en West-Europa*. Tielt & Utrecht.

PORTER, R F *et al* 1981. *Flight identification of European raptors*. Derde druk. Calton.

SCHARRINGA, C J G & OSIECK, E R 1981. Zeldzame vogels in Nederland in 1979. *Limosa* 54: 17-28.

Edward J van IJzendoorn, Derde Schinkelstraat 45, 1075 TK Amsterdam

Black Noddy in Mauritania in December 1984 On 7 December 1984, while visiting the Banc d'Arguin, Mauritania, a Black Noddy *Anous minutus* was observed by Kees Hazevoet, Gerard Ouweneel, Gerard Steinhaus and other members of the Sirius birdtour. The bird was discovered at 9:05, 1.5 km off the north-eastern tip of the island of Tidra (19:50N, 16:19W). It was seen for three minutes together with c 30 foraging Black Terns *Chlidonias niger*, at a distance of c 70 m. Presumably the same bird was rediscovered at 17:00, 2.5 km north-north-west of the original spot, now with a flock of c 200 Black Terns. This time it could be observed for 30 minutes. The noddy associated only loosely with the other terns. It did not hover but landed on the surface a couple of times, possibly to feed. Every now and then it withdrew from the flock a few hundred metres, rejoining it after a while. At these occasions it came as close as c 30 m. It never flew more than a few metres above the surface. At 17:30 it went north and was lost out of sight.

GENERAL APPEARANCE & STRUCTURE Medium-sized tern, somewhat smaller than Sandwich Tern *Sterna sandvicensis* (direct comparison), with bulkier build and broader wings. Tail wedge-shaped and slightly forked. Bill long and pointed.

PLUMAGE Upper- and underparts blackish-

brown without any patterns except for white cap, sharply demarcated from lores and hindneck. At close range, white spot under eye visible. Upper- and underwing dark brown, underwing-coverts paler.

BARE PARTS Bill all dark. Leg colour not seen.

This was the first record of Black Noddy for the western Palearctic (cf

11 Black Noddy *Anous minutus*, Mauritania, December 1984 (Gerard L Ouwe-neel).

Cramp *et al* 1985). The subspecies probably involved, *A m atlanticus*, breeds on islands in the South Atlantic Ocean and the Gulf of Guinea (Mackworth-Praed & Grant 1970). Old records of this species breeding on islands of the Tristan da Cunha group are erroneous and should relate to Common Noddy *A stolidus* (Nicholls 1984). Its non-breeding range on the Atlantic extends from the equator to 23:30s (Harrison 1983). Outside this range records are few. There are 19th century records from Ghana, Nigeria and Sierra Leone (Saunders 1896, Serle 1957). On 16 June 1974 one was observed at Lagos, Nigeria (Elgood 1982). In the Gambia one was observed off Cape St Mary, at Fajara and at Bakau on 13 October, 30 October and 8 November 1977 respectively (Jensen & Kirkeby 1980, Gore 1981). Another one was reported from the Gambia in November 1984 (Stefan Ericsson *in litt*). A dead noddy found on 23 February 1975 at Alexandria, South Africa, and identified as Black Noddy (Clancey & Wooldridge 1975), has now been proved to be a Lesser Noddy *A tenuirostris* (Nicholls).

references

- CLANCEY, P A & WOOLDRIDGE, T 1975. The White-capped Noddy *Anous minutus* Boie in South African waters. *Durban Mus Novit* 10: 227-230.
- CRAMP, S *et al* 1985. *The birds of the western Palearctic* 4. Oxford, London & New York.
- ELGOOD, J H 1982. *Birds of Nigeria*. London.
- GORE, M E J 1981. *Birds of The Gambia*. London.
- HARRISON, P 1983. *Seabirds: an identification guide*. Beckenham.
- JENSEN, J V & KIRKEBY, J 1980. *The birds of The Gambia*. Aarhus.
- MACKWORTH-PRAED, C W & GRANT, C H B 1970. *African handbook of birds* 3. London.
- NICHOLLS, G H 1984. Noddies: their identification and occurrence in South Africa. *Bokmakierie* 36: 90-97.
- SAUNDERS, H 1896. *Catalogue of the birds in the British Museum* 25. Gaviae (terns, gulls, and skuas). London.
- SERLE, W 1957. A contribution to the ornithology of the eastern region of Nigeria. *Ibis* 99: 371-418, 628-685.

C J (Kees) Hazevoet, Kerkstraat 380, 1017 JB Amsterdam

Bird records from Mauritania in December 1984 During the first half of December 1984, 13+ birders joining the Sirius birdtour observed a number of interesting birds in Mauritania and the adjacent part of the

Atlantic Ocean.

On 7 December, on Tidra, Banc d'Arguin, a Terek Sandpiper *Xenus cinereus* was observed on a beach in the north-western part of the island. No previous record was known for Mauritania or elsewhere along the Atlantic coast of north-western Africa (cf Cramp & Simmons 1983).

On 10 December, at sea c 63 km south-west of Cap Blanc (20:30N, 17:24W), we encountered a huge flock of c 10 000 Grey Phalaropes *Phalaropus fulicarius*. This species is known to winter in the area. Stanford (1953) mentioned 'well over 3000' as largest group size.

From 10 to 12 December, while sailing from Cap Blanc to St Louis, Senegal, Kittiwakes *Rissa tridactyla* in first-winter and adult plumage were seen daily in numbers up to 100 individuals. Harrison (1983) states that in the eastern Atlantic Kittiwake mostly remains north of 40N and occasionally ranges south to Morocco. Cramp & Simmons mention the species as a vagrant to north-western Africa and accidental to Mauritania while Glutz von Blotzheim & Bauer (1982) do so for Senegal.

references

- CRAMP, S & SIMMONS, K E L 1983. *The birds of the western Palearctic* 3. Oxford, London & New York.
- GLUTZ VON BLOTZHEIM, U N & BAUER, K M 1982. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas* 8. Wiesbaden.
- HARRISON, P 1983. *Seabirds: an identification guide*. Beckenham.
- STANFORD, W P 1953. Winter distribution of the Grey Phalarope. *Ibis* 95: 483-491.

C J (Kees) Hazevoet, Kerkstraat 380, 1017 JB Amsterdam

verzoeken

12 Flamingo's *Phoenicopterus ruber roseus*, Oostvoornse Meer, Zuidholland, januari 1985 (Arnoud B van den Berg).

Voorkomen van Flamingo in Nederland Naar aanleiding van een waarneming van drie adulte Flamingo's *Phoenicopterus ruber roseus* in januari 1985 in en bij het Oostvoornse

verzoeken

Meer Zh wordt getracht een beter inzicht te krijgen in het voorkomen van deze soort in Nederland. Men wordt verzocht alle waarnemingen en vondsten gedurende de periode 1935-85 op te sturen naar Arnoud van den Berg (Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, 023-378024). Men gelieve bij toezending datum, plaats, aantal, leeftijd, omstandigheden, waarnemer(s) en eventuele andere gegevens te vermelden. Dit geldt ook voor een eventueel gemaakte beschrijving (van met name de naakte delen). Waarnemingen van Caraïbische *P r ruber*, Chileense *P chilensis* en andere flamingo's wordt men eveneens verzocht op te sturen.

Voorkomen van Witbuikrotgans in Nederland in winter van 1984/85 Om een beter inzicht te krijgen in de invasie van de Witbuikrotgans *Branta bernicla hrota* in Nederland in de winter van 1984/85, wordt men verzocht alle waarnemingen en vondsten gedurende de periode van september 1984 tot en met mei 1985 op te sturen naar Arnoud van den Berg (Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, 023-378024). Men gelieve bij toezending datum, plaats, aantal, leeftijd, omstandigheden, waarnemer(s) en eventuele andere gegevens te vermelden. (Voor informatie over de invasies in de winters van 1978/79 en 1981/82, zij verwezen naar *Dutch Birding* 1: 34-41, 1979, *Limosa* 54: 47-51, 1981, en *Limosa* 57: 125-128, 1984.)

recensies

T C WHITE. 1984. *A field guide to the bird songs of south-east Asia*. Two cassettes & booklet 16 pp. British Library National Sound Archive (29 Exhibition Road, London SW7 2AS, UK). £ 10 (postfree within UK), add £ 1 for overseas.

These cassettes are intended as a companion volume to the *Field guide to the birds of south-east Asia* by B F King, E C Dickinson & M W Woodcock (1975, London). Of the c 1200 species covered by the book, 137 are presented on these tapes. Although this seems to be only a fraction, it must be kept in mind that many of the remaining species have never been tape-recorded while others are migrants from the Palearctic which can be found on other records or cassettes. Most of the species heard on the present tapes are confined to south-eastern Asia but not all recordings were made within the area covered by King *et al*. There are several recordings from Brunei, Java and Nepal. Total playing-time is nearly two hours and every species is announced with both English and scientific names. A booklet contains all relevant information on each recording. The recordings were made by 10 recordists and are of variable quality. However, it must be stressed that the tapes are primarily meant for field identification and for that purpose they are very useful. Two cassettes are easy to take along in the field together with the field guide and even a low quality recording is more useful than any written description. In tropical forest it is very important to know the vocalizations of as many species as possible as most of them usually are concealed and are only found by their calls. I especially like the 27 species of babblers *Timaliidae* on these tapes because quite a few of them are, unless seen very well, only safely identified by their voice.

It is a pity that several species have been wrongly identified. This seems to be almost inevitable as several recordists have submitted recordings and the compiler has to trust on their identification. This again shows that great care must be taken when identifying sounds in rain forest. Often the bird who is actually making the sound remains invisible while the sound is attributed to another species nearby. The following mistakes could be detected. The call of Great Argus *Argusianus argus* (band 5) is the song of the male and not of the female as stated in the text (cf P Wayre, 1969, *A guide to the pheasants of the world*, London). The three different reels of Oriental Cuckoo *Cuculus saturatus* are attributed to

three different species. The first (band 12) correctly to Oriental Cuckoo, the second (band 13) wrongly to Little Cuckoo *C poliocephalus*, a bird not found on Java where the recording was made. The third one, heard in the background of band 46, is mentioned to be a Hoopoe *Upupa epops* (cf *Ibis* 117: 366-371, 1975). The whistle attributed to Buff-necked Woodpecker *Meiglyptes tukki* is certainly not of that species but of Hairy-backed Bulbul *Hypsipetes criniger*. The call of Large Cuckoo-shrike *Coracina novaehollandiae* included actually is the call of Green Magpie *Cissa chinensis* which can also be found on this tape. In the background of Yellow-vented Bulbul *Pycnonotus goiavier*, Bar-winged Prinia *Prinia familiaris* can be heard and not Bar-winged Wren-babbler *Spelaeornis troglodytoides*, a species confined to the eastern Himalayas and not found on Java where the Yellow-vented Bulbul was recorded.

There are other recordings of which I have serious doubts concerning their identification. The call attributed to Crimson-winged Woodpecker *Picus puniceus* may actually belong to Banded Woodpecker *P miniaceus* as it is unlike the usual double *pee-bee* of Crimson-winged and it sounds identical with my own recordings of Banded Woodpecker. The drumming attributed to Banded Woodpecker is interesting as drumming is unknown for this species (cf L L Short, 1982, *Woodpeckers of the world*, Greenville). The high-pitched whistle said to be of White-crowned Forktail *Enicurus leschenaulti* sounds very similar to the call of Pygmy Wren-babbler *Pnoepyga pusilla* and very unlike ordinary forktail calls.

Finally, in at least one case the text appears to be copied directly from the field guide instead of describing the sound on the tape. In the recording of Great Barbet *Megalaima virens* the cicada-like call is heard and not the song-duet as described. Moreover, the bird in the background is not Blue-eared Barbet *M australis* but Blue-throated Barbet *M asiatica*.

When summed up like this, it may seem as if the cassettes are full of mistakes but this is not the case. Indeed, they remain very useful in the field providing that the corrections mentioned above are applied. As the first attempt to put together vocalizations of Oriental birdspecies in a series of cassettes, they are of great value. I certainly wish that more will follow and from adjacent regions as well. However, great care should be taken when compiling them and some experts on bird vocalizations of the region should scrutinize them before publication. JELLE SCHARRINGA.

recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland en Vlaanderen beslaat hoofdzakelijk de maanden **oktober, november en december 1984**. De vermelde waarnemingen en gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. De Nederlandse en wetenschappelijke namen en hun volgorde komen overeen met de 'Naamlijst van in België en Nederland waargenomen of vastgestelde vogelsoorten en hun ondersoorten' (*Wielewaal* 47: 363-376, 1981).

DUIKERS TOT VISARENDE Op diverse plaatsen verbleven enige tijd een of meer **Parelduikers** *Gavia arctica*. Dit was ook het geval bij de **IJsduiker** *G immer*. Zo waren er exemplaren te Vlissingen Z van 17 november tot 8 december, te Eemshaven Gr van 24 november tot 29 december (maximaal drie), te Westkapelle Z op 1 december, te IJmuiden Nh vanaf 9 december, op de Maasvlak-

te Zh vanaf 26 december en bij Terneuzen Z vanaf 29 december. Te Scheveningen Zh trok van 7 tot 31 december een adulte **Geelsnavelduiker** *G adamsii* veel belangstelling. Op 18 december was er een melding van een **Kuhls Pijlstormvogel** *Calonectris diomedea* vanaf de Meetpost Noordwijk ('REM-eiland') Nz. Uitzonderlijk was de waarneming van een langsvliegen-

recente meldingen

de **Kleine Pijlstormvogel** *Puffinus assimilis* op 12 september te Noordwijk aan Zee Zh. Dit zou het eerste geval voor Nederland en de Benelux zijn. **Stormvogeltjes** *Hydrobates pelagicus* werden gemeld te Camperduin Nh op 6 oktober, te Den Oever Nh op 21 oktober en te IJmuiden op 25 november. De waarneming van een **Kuifaalscholver** *Phalacrocorax aristotelis* op de IJssel bij Deventer O op 28 december verdient vermelding. Over de herkomst en specifieke identiteit van een juveniele **pelikaan** *Pelecanus* op 3 en 4 oktober in en bij de Oostvaardersplassen Fl liepen de meningen uiteen. De waarneming van een onvolwassen **Kwak** *Nycticorax nycticorax* op 12 november bij Muiderberg Nh was aan de late kant. Van 18 november tot 8 december verbleef een **Koereiger** *Bubulcus ibis* te Krommeniedijk Nh. Dit was mogelijk dezelfde vogel die op 14 november te IJmuiden werd waargenomen. **Grote Zilverreigers** *Egretta alba* zaten er onder meer in Het Zwin Wvl op 1 oktober, op het Muiderzand Fl op 27 oktober, in de Engbertsdijkvenen O op 10 november en bij

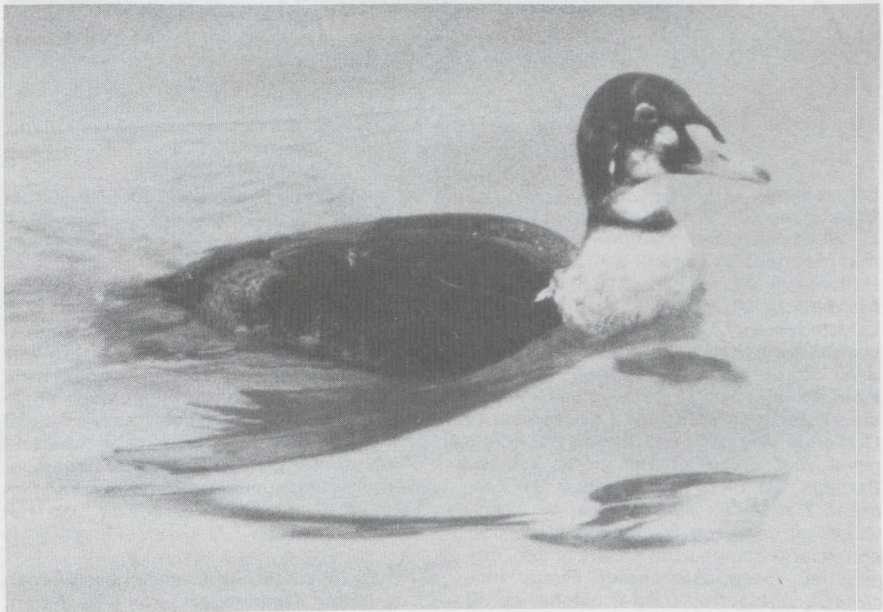
Bierum Gr van 11 tot 22 november. Te Zwijnaarde Ovl werd op 28 september een **Zwarte Ooievaar** *Ciconia nigra* gezien terwijl er op 6 oktober nog een pleisterde bij Joure Fr. Half november werd te Brantum Fr een **Zwarte Ibis** *Plegadis falcinellus* gemeld. Ongeringde **Dwergganzen** *Anser erythropus* verbleven in en bij de Kievitslanden Fl van 1 tot minstens 15 december, te Zandvliet A vanaf 26 december, te Giekerk Fr op 28 december, te Goedereede Zh op 28 en 29 december en te Koninginnehaven Z op 29 en 30 december. In De Moeren van Vlake bij Yerseke Z werd op 26 december een **Zwartbuikrotgans** *Branta bernicla nigricans* gezien. Dit was mogelijk dezelfde vogel die van 29 oktober tot 1 november te Ljunghusen bij Falsterbo in Zweden zat (*Vår Fågelvärld* 44: 35-36, 1985). Er werden opvallend weinig **Roodhalsganzen** *B. ruficollis* gemeld: in december twee bij Anjum Fr en van 27 december tot 1 januari een adult en een juveniel te Zandvliet. Op 1 december werd een mannetje **Ringsnaveleend** *Aythya collaris* waargenomen te Zelzate Ovl; eind decem-

13 Geelsnavelduiker *Gavia adamsii*, Scheveningen, Zuidholland, december 1984 (René Pop).

14 Dwerggans *Anser erythropus*, Kievitslanden, Flevoland, december 1984 (Arnoud B van den Berg). 15 Koningseider *Somateria spectabilis*, mannetje in eerste winterkleed, Oostende, Westvlaanderen, december 1984 (Valère Dupont).

16 Schreeuwarend *Aquila pomarina* in juveniel kleed, Katwijk aan Zee, Zuidholland, november 1984 (Edward J van IJzendoorn).

ber zou een vrouwtje zijn gezien in de Braakmanpolder Z. **Witoogenden** *A nyroca* pleisterden onder andere op het Alkmaardermeer Nh van 21 tot eind oktober, te Halfweg van 30 oktober tot 6 november, te Minderhout A vanaf 15 november, te Lelystad Fl op 13 december en te Duffel A van 28 december tot 2 januari. Verrassend was de ontdekking van een mannetje **Koningseider** *Somateria spectabilis* in eerste winterkleed die vanaf 13 december te Oostende Wvl verbleef. Dit was het eerste geval voor België en het vierde voor de Benelux. Op 11 november vloog een **Zeearend** *Haliaeetus albicilla* over de Maasvlakte en op 29 en 30 december werd er een waargenomen in de Kievitslanden. Een juveniele **Steppekiekendief** *Circus macrourus* verbleef op 3 en 4 oktober op de

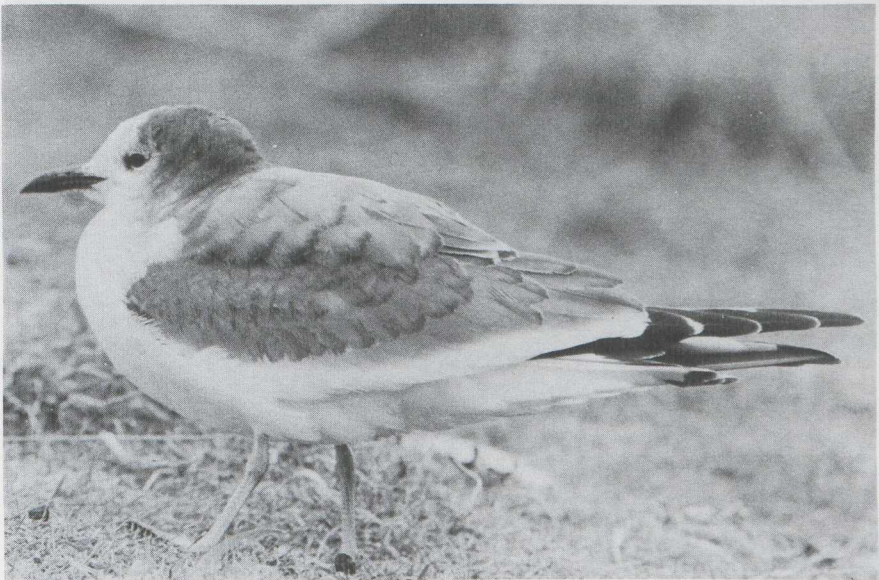
Molenplaat bij Bergen op Zoom Nb. Verder waren er mogelijke Steppekiekendieven bij Huizen Nh op 19 september, te Biggekerke Z op 1 november en in het Amsterdamse Bos Nh op 25 november. Een juveniele **Schreeuwarend** *Aquila pomarina* was vanaf 15 november aanwezig in de duinen tussen de Wassenaarse Slag en Katwijk aan Zee Zh. Op 20 november kon de ernstig verzwakte vogel worden opgeraapt; enige uren later stierf hij. Te Lelystad werd op 10 november een overvliegende **Steenarend** *A chrysaetos* gemeld. Tot zeker 3 december verbleef een juveniele **Visarend** *Pandion haliaetus* langs de noordoever van het Veluwemeer Fl.

RALLEN TOT ALKEN Tot in december werden regelmatig **Kraanvogels** *Grus grus* gezien,

vooral in het oosten. Een groep van vier juveniele en zeven adulte vogels pleisterde van 3 tot 8 december in Flevoland. Op 26 december werden bij Tilburg Nb twee **Grote Trappen** *Otis tarda* waargenomen. Te Lelystad werd op 7 november een **vorkstaartplevier** *Glareola* gezien. De twee **Amerikaanse Gestreepte Strandlopers** *Calidris melanotos* van Hoegaarden B bleven tot 2 oktober. Een **Steltstrandloper** *Micropalama himantopus* werd op 1 en 6 september waargenomen te Dudzele-Zeebrugge Wvl (*Orn Fland* 3: 105-112, 1984). Dit zou het eerste geval voor België en de Benelux zijn. Op 11 december werd een **Poelsnip** *Gallinago media* gemeld in de duinen bij Egmond-Binnen Nh. Een **Poelruiter** *Tringa stagnatilis* zat op 4 oktober op de Molenplaat bij Bergen op Zoom. Op 27 oktober verscheen een late **Grauwe Franjepoot** *Phalaropus lobatus* in het 'poelruiterplasje' bij Spaarnwoude Nh. Er waren **Rosse Franjepoten** *P. fulicarius* te IJmuiden (27 oktober, 24 tot 30 november en 9 december) en Oostende (16 tot mogelijk 26 december). Diverse meldingen van de **Kleinste Jager** *Stercorarius longicaudus*

bereikten ons in september en oktober. Op 29 september werd er een juveniel dood gevonden te Den Oever. Opmerkelijk was de waarneming van een groepje van vier op 25 oktober te Minderhout. Van september tot november werden er 10+ **Vorkstaartmeeuwen** *Larus sabini* gemeld. De gevallen op 25 november te Camperduin, op 25 en 26 november te IJmuiden en van 25 tot 28 november in Het Zwin waren waarschijnlijk de laatste. De vondst van een dode **Stormmeeuw** *L. canus* met een Russische ring op 10 juni te Harkema-Opeinde Fr was het eerste geval van de ondersoort *L. c. heinei* voor Nederland. De vogel bleek op 4 juni 1981 geringd te zijn als nestjong te Taldom bij Moskou in de USSR (*Vanellus* 38: 17-21, 1985). Van de **Kleine Burgemeester** *L. glaucooides* kwam slechts een waarneming binnen: op 25 en 27 november een vogel in eerste winterkleed te IJmuiden. Op de volgende plaatsen werden **Grote Burgemeesters** *L. hyperboreus* gemeld: Brouwersdam, IJmuiden, Oostende, Scheveningen, Terschelling, Texel Nh en Westkapelle. Te Makkum Fr werd op 11 oktober nog een **Reuzenster**

17 Vorkstaartmeeuw *Larus sabini*, Het Zwin, Westvlaanderen, november 1984 (*Chris Steeman*).

recente meldingen

Sterna caspia gezien. Op 26 december werd op Terschelling een **Grote Stern** *S sandvicensis* waargenomen. De **Dougalls Sterns** *S dougallii* in de haven van Vlissingen bleven tot 4 oktober. Een **Witvleugelstern** *Chlidonias leucopterus* bevond zich op 13 oktober nog op het Goomeer bij Almere Fl. Op 20 november werd te Camperduin een **Zwarte Zeekoet** *Cephus grylle* gemeld. Diverse waarnemingen van de **Kleine Alk** *Alle alle* en **Papegaaiduiker** *Fratercula arctica* bereikten ons.

IJSVOGELS TOT GORZEN **Hoppen** *Upupa epops* verschenen op Texel op 17 oktober, te Voorst Gld op 5 november en te Essen A op 10 en 11 december (eerste decembergeval voor België). Tussen half september en half november werden 20+ **Grote Piepers** *Anthus novaeseelandiae* gemeld. De waarneming van een **Duinpieper** *A campestris* op 10 november te Den Oever was laat. Er werden **Roodkeelpiepers** *A cervinus* gevangen te Retie A op 20 september, te Merksplas A op 25 september en te Uitbergen Ovl op 27 september terwijl er op 13 oktober een werd gemeld te Lier A.

Pestvogels *Bombycilla garrulus* doken op te Medemblik Nh op 10 november, te Bolsward Fr op 18 november, te Den Burg op Texel op 18 november (twee), te Holwerd Fr op 20 (een) en 21 november (twee) en te Veenendaal U op 22 november (twee). Op 28 oktober vloog een **Waterspreeuw** *Cinclus cinclus* over het Kadoelermeer bij Vollenhove O. In december zou er een enkele malen zijn gezien in de AW-duinen Nh. De waarneming van een vrouwtje **Tapuit** *Oenanthe oenanthe* op 1 november te Zeebrugge was aan de late kant. Op de Heide van Duurswoude Fr werd op 7 oktober een **Goudlijster** *Zoothera dauma* gemeld. Een **Waaierstaartrietzanger** *Cisticola juncidis* werd op 7 oktober waargenomen te Heist Wvl en op 8 november in Het Zwin. Op 13 oktober werd in de Zuidwaard bij Makkum een **Veldrietzanger** *Acrocephalus agricola* gevangen. Dit was het tweede geval voor Nederland en de Benelux. Zeer onverwacht was de ontdekking op 2 november van een **Brilgrasmus** *Sylvia conspicillata* op de Zuidpier van IJmuiden. De vogel kon een groot deel van de dag worden bestudeerd. Dit betrof het eerste

18 Dougalls Stern *Sterna dougallii*, Vlissingen, Zeeland, september 1984 (René Pop).

19 Pallas' Boszanger *Phylloscopus proregulus*, Castricum, Noordholland, november 1984 (Frans Jongerling). 20 Bruine Boszanger *P fuscatus*, Heist, Westvlaanderen, november 1984 (G de Smet).

21 Dwerggors *Emberiza pusilla*, IJmuiden, Noordholland, oktober 1984 (René van Rossum).

geval voor Nederland en de Benelux. Te Westkapelle werd op 1 oktober een **Sperwergrasmus** *S nisoria* waargenomen. Een **Pallas' Boszanger** *Phylloscopus proregulus* werd op 1 november gevangen op het Vogelringstation Castricum in het Noordhollands Duinreservaat Nh. Tussen eind september en begin november werden 15+ **Bladkoninkjes** *P inornatus* gemeld, de meeste langs de kust maar ook enkele in het binnenland zoals in Amsterdam Nh (3-5 en 9 oktober), op het Muiderzand (3-4 oktober) en te Voorthuizen Gld (19 oktober). Vanaf 8 november zat er een in Het Zwin; op 27 november werden er zelfs twee waargenomen. Een **Bruine Boszanger** *P fusca-tus* verbleef van 1 tot 3 november te Heist. Op precies dezelfde plaats werd van 29 oktober tot 6 november 1982 ook de vorige Belgische Bruine Boszanger waargenomen! Dit was het derde geval voor België en het vierde voor de Benelux. De waarneming van een **Fitis** *Ptrochilus* (waarschijnlijk een oostelijke) op 2 november te Heist was laat. Van de **Kleine Vliegenvanger** *Ficedula parva* werden in september en oktober 10+ exemplaren gemeld. Hierbij trokken de gevallen op het Muiderzand (4 oktober) en te Schiedam-Kethel Zh (20 september) de aandacht. Er werden **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* waargenomen op de Vijfhoek bij Diemen Nh op 27 september, te Antwer-

pen A op 2 oktober, op Terschelling op 11 oktober, op Schiermonnikoog Fr op 21 oktober, op het Muiderzand op 24 oktober (twee) en te Makkum op 27 oktober (controle van een op 31 augustus in het Zwarte Meer O geringde vogel) en op 3 november (vangst). Te Westkapelle verbleef op 4 oktober een **Roodkopklauwier** *Lanius senator*; hij bevond zich in gezelschap van twee Grauwe Klauwieren *L collurio*. Opmerkelijk was de aanwezigheid van een **Raaf** *Corvus corax* op de Centrale Markthallen in Amsterdam op 11 en 12 oktober. Op Terschelling werden op 6 en 8 oktober **Bosgorzen** *Emberiza rustica* waargenomen. Het voorkomen van de **Dwerggors** *E pusilla* had een bijna invasie-achtig karakter. De volgende waarnemingen bereikten ons dit najaar: van 28 september tot 4 oktober op Terschelling, op 8 oktober te De Haan-Klemskerke Wvl (vangst), van 12 tot 15 oktober te IJmuiden en op 17 oktober te Castricum Nh en op Texel. Waarschijnlijk werd ook op 19 november een Dwerggors waargenomen in de duinen tussen de Wassenaarse Slag en Katwijk aan Zee.

DANKZEGGING Hierbij danken wij alle vogelaars die de moeite hebben genomen hun waarnemingen (en die van anderen) aan ons te melden. Zonder hun hulp zou dit overzicht niet zo volledig geweest zijn.

J J (Han) Blankert, Staalwijkstraat 17, 2313 XP Leiden
Gerard H Steinhaus, Graaf Adolflaan 11-2, 3708 XA Zeist

architectura+natura international booksellers

Leliegracht 44 - 1015 DH Amsterdam-C

Telefoon 020-23 61 86

Holland

boekhandel voor

- ▶ architectuur en binnenhuiskunst
- ▶ stedenbouw en planologie
- ▶ tuin- en landschapsarchitectuur
- ▶ flora's en andere natuurgidsen

ABSOLUUT DE
GROOTSTE COL-
LECTIE VOGEL-
BOEKEN IN
AMSTERDAM!!!

*Steeds de nieuw-
ste titels voor-
radig.*

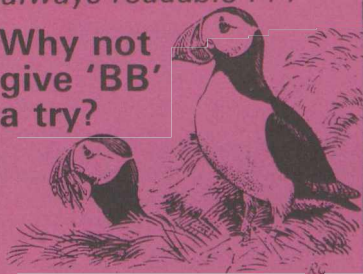
Maandags gesloten

The monthly journal
for every birdwatcher

British Birds

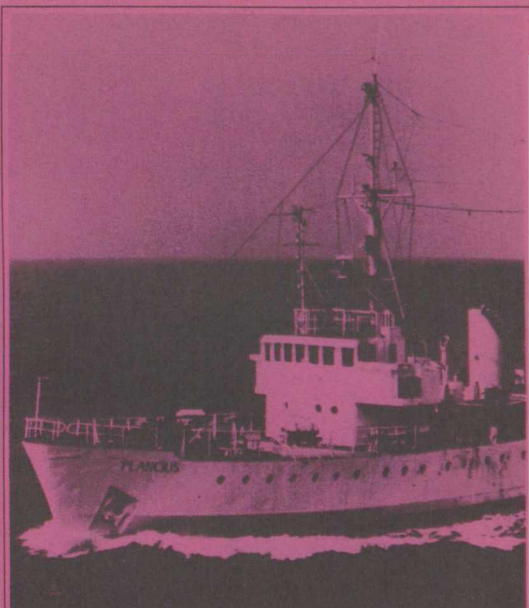
*... full of variety ...
well illustrated ...
always readable ...*

Why not
give 'BB'
a try?

Ask for a free sample copy from
Mrs. Erika Sharrock, Fountains,
Park Lane, Blunham, Bedford.

Subscribers to *Dutch Birding* can claim 25% off a *British Birds* subscription.

Unieke natuurreizen naar IJsland, Jan Mayen en Spitsbergen met het Nederlandse expeditie-schip „Plancius”.

Ornithologische reizen met m.s. Plancius naar de Shetlands, Faroer, IJsland en het Groenlands drijfjjs.

Bij deze reizen ligt het accent op bezoeken aan zeevogel-broedplaat-
ten, die zonder schip niet te bereiken zijn.

In het voorjaar bieden kliffen met Jan van Genten, Aalscholvers,
meeuwen en alkachtigen een spectaculair schouwspel. Het voorjaar is
tevens de tijd waarin arctische vogels naar hun broedgebieden in het
noorden trekken. Op deze reizen kunnen dan ook alle Jager-soorten
waargenomen worden.

Op grotere eilanden wordt uitvoerig aandacht besteed aan steltlopers
van heide en moeras en aan de duikers, eenden, ganzen en zwanen
bij de meertjes. Tijdens de vaart zijn ontmoetingen met zeehonden
en walvissen te verwachten. De reizen worden geleid door een
ornitholoog en een geoloog.

Het programma van deze natuurreizen is tot stand gekomen in nauw
overleg met de bioloog Ko de Korte.

Reis I - van 11 t/m 30 mei - f 3.985,-

Per schip van IJmuiden naar Reykjavik en per vliegtuig terug naar
Amsterdam.

Dagexcursies naar o.a. Fair Isle, Noss, Moussa, Foula, Sandoy,
Myggenaes, Breidamerkursandur, Westmaneilanden, Thingvallavatn.

Reis II - van 30 mei t/m 14 juni - f 3.795,-

Per vliegtuig naar Reykjavik - vaart rond IJsland - en weer per vlieg-
tuig terug naar Amsterdam.

Dagexcursies naar Snaefellsnes-schiereiland, Isafjardardjup-schier-
eiland Groenlands drijfjjs, Grimsey, Myvatn, Vikingavatn, Lagarfliot,
Breidamerkursandur, Westmaneilanden.

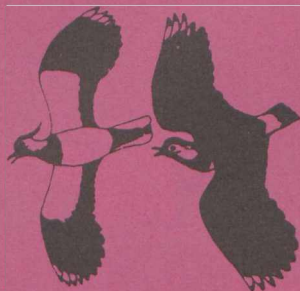
Inlichtingen en boekingen:

bij uw reisbureau of bij
Scandinavian Arctic Sunway
Saxen Weimarlaan 58
1075 CE Amsterdam
Tel. (020) 76 90 11

SCANDINAVIAN ARCTIC
SUNWAY
De geen ander naam Scandinavisch

SPECIAL OFFER

**Dansk Ornithologisk
Forenings Tidsskrift
(Journal of the Danish
Ornithological Society)**

DOFT is the only scientific ornithological journal in Denmark. We publish papers on ornithological research especially in Denmark and Greenland. At least two issues of at least 80 papers each are published annually. Several papers are in English, and all papers include English summaries.

At present, you have to be a full member of the Danish Ornithological Society to receive our scientific journal. Membership is 200/220 D.kr annually; this price, however, includes subscription to our popular magazine FUGLE as well.

As subscription prices have risen so much recently, and as many of our foreign members probably are not interested in FUGLE, we have made a special offer to all present foreign members and hopefully many new subscribers to the DANSK ORNITHOLOGISK FORENING'S TIDSSKRIFT.

Europe (outside Scandinavia), surface mail D.kr. 80.00 (approx. £5)
Overseas air mail D.kr. 100.00 (approx. \$10)

Payment should be made on giro account no 7 00 08 39 to Dansk Ornithologisk Forening, Vesterbrogade 140, DK-1620 Copenhagen V, Denmark.

THE QUARTERLY ORNITHOLOGICAL JOURNAL

ALAUDA

The French ornithological journal *Alauda* contains scientific papers on the study of wild birds concerned with their anatomy, ethology, feeding, moult, reproduction, migration, population dynamics, vocal behaviour etc

Coverage is worldwide but mainly western Palaearctic and particularly French and West African. Papers have an English summary. There is a selected review of recent ornithological literature.

Copies of most back numbers are in stock and can be supplied on request.

AN ANNUAL SUBSCRIPTION of 250 FF, entitles a private member to four copies of ALAUDA. Institutional subscription 280 FF. ALSO AVAILABLE: Sound recordings of some of the more difficult West African birds — A set of 10 LP records (specially produced by ALAUDA) and accompanying notes - 500 FF.

If interested please contact:

The Secretary, *Alauda*, Ecole Normale Supérieure, 46 rue d'Ulm, F-75230 PARIS Cedex 05.

DUTCH BIRDING

Quarterly journal
for every keen
birder!

- Excellent papers on identification, distribution, movements and behaviour of Palearctic birds.
- Latest news on rare birds in the Netherlands and Belgium.
- In English or with English summaries.
- Well produced with numerous high quality photographs.

Ask for a free sample copy from Peter de Knijff, Dutch Birding Association, Postbus 473, 2400 AL Alphen aan den Rijn, Netherlands.

dutch birding

editorial address

Dutch Birding, Postbus 5611, 1007 AP Amsterdam (020-235049)

editors

Arnoud van den Berg, Kees Hazevoet, Edward van IJzendoorn, Dirk Moerbeek, Gerald Oreeel & Rombout de Wijs

photographic editorial address

René Pop, Floris Burgwal 54, 2907 PH Capelle aan den IJssel (010-508879)

photographic editors

Arie de Knijff, Jan Mulder, Piet Munsterman, René Pop & René van Rossum

graphic editor

Karel Mauer

advertising

Dirk Moerbeek (02518-57844) & Hans ter Haar (020-924240)

Dutch Birding (quarterly journal of the Stichting Dutch Birding Association with issues in March, June, September and December) publishes papers and notes on morphology and distribution and movements of birds in the Netherlands and Flanders and elsewhere in the Palearctic Region (and in other zoogeographical regions). It also publishes notes on behaviour of birds.

stichting dutch birding association

address

Stichting Dutch Birding Association, Postbus 473, 2400 AL Alphen aan den Rijn

board

president: Edward van IJzendoorn; secretary: Peter de Knijff; treasurer: Gerard Steinhaus; remaining officers: Kees Hazevoet & Kees Tiemstra

The rate of an annual subscription to *Dutch Birding* amounts to a minimum of DFL 27,50 (Netherlands) or BF 500 (Belgium and Luxembourg). Subscribers outside these countries should pay a minimum of DFL 35 or an equivalent amount in any currency at current exchange rates. The amount can be remitted to postal giro account 41 48 343 in the name of the Stichting Dutch Birding Association (Postbus 473, 2400 AL Alphen aan den Rijn). It can also be remitted to bank account 54 93 32 065 of the ABN Bank (Amsterdam) in the name of the Stichting Dutch Birding Association or to bank account 59 27 0888 of the National Westminster Bank (25 Square Market, Dover, Kent, CT16 1NQ, UK) in the name of Anton van IJzendoorn.

Information, subscriptions, changes of address, complaints and the like: Peter de Knijff, Stichting Dutch Birding Association, Postbus 473, 2400 AL Alphen aan den Rijn (01720-92186).

Copyright Stichting Dutch Birding Association 1985. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2828.

Printed by Rob Stolk, Gerard Doustraat 16, 1072 VP Amsterdam

dutch birding

jaargang 7 nummer 1 maart 1985 *volume 7 number 1 March 1985*

artikelen

- 1 Terminologie voor verenkleed en rui *Dutch Birding*
- 6 Spring migration of raptors at Suez compared with Elat *Bertel Bruun*
- 11 Raptor migration at Suez in March 1982 *Magnus Ullman*

mystery photographs

- 18 Mystery photograph 14: Bluethroat *C S (Kees) Roselaar*

mededelingen

- 20 Bulwer's Petrels at Costa Brava in April 1984 *Klaas J Eigenhuis*
- 21 Spur-winged Goose in Morocco in June 1984 *Rob G Bouwman*
- 22 Steppekiekendief bij Bergen op Zoom in oktober 1984 *Edward J van IJzendoorn*
- 25 Black Noddy in Mauritania in December 1984 *C J (Kees) Hazevoet*
- 26 Bird records from Mauritania in December 1984 *C J (Kees) Hazevoet*

verzoeken

- 27 Voorkomen van Flamingo in Nederland
- 28 Voorkomen van Witbuikrotgans in Nederland in winter van 1984/85

recensies

- 28 *A field guide to the bird songs of south-east Asia* by T C White *Jelle Scharringa*

recente meldingen

- 29 Recente meldingen: oktober, november en december 1984 *J J (Han) Blankert & Gerard H Steinhaus*
-